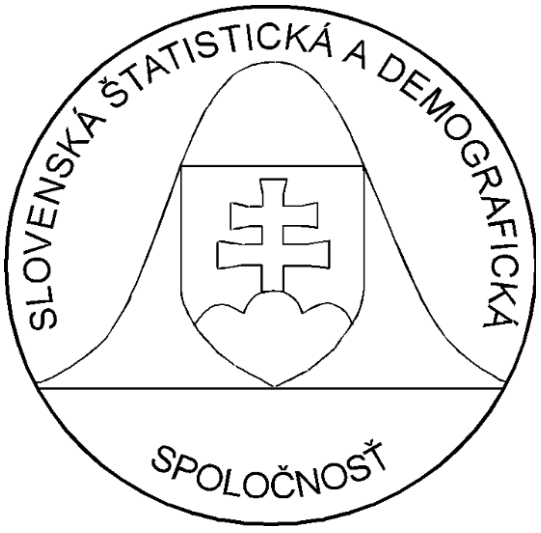
SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
www.ssds.sk

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2004

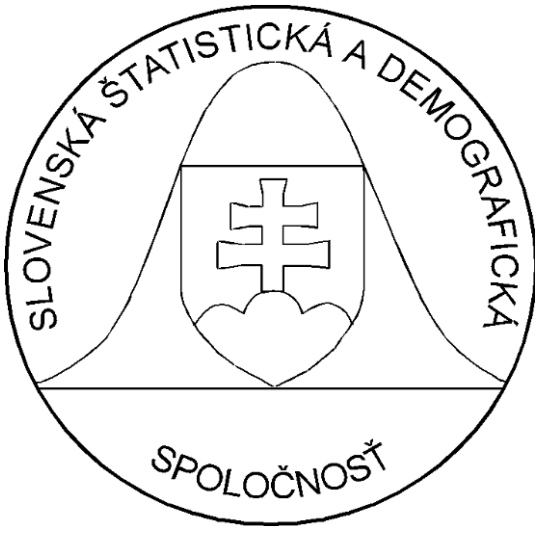
BRATISLAVA
2004

SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ
Miletičova 3, 824 67 BRATISLAVA 26
www.ssds.sk

KONFERENCIA

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2004

pod záštitou
podpredsedu vlády a ministra financií
Slovenskej republiky
Ivana Mikloša

BRATISLAVA
6. 4. 2004

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť ďakuje za pomoc pri organizačnom zabezpečení konferencie:

Štatistický úrad Slovenskej republiky
Národná banka Slovenska
Eximbanka
ČSOB
B.O.F.
STATIS s. r. o.

ISBN 80 - 88946 - 33 - 6
© SLOVENSKÁ ŠTATISTICKÁ A DEMOGRAFICKÁ SPOLOČNOSŤ

Konferencia
POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2004

Programový a organizačný výbor:
Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda
RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník
RNDr. Peter Mach
Ing. Michal Olexa, CSc.
Doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD.

Vydala SŠDS

Zostavili: Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Ján Luha, CSc.
Recenzovali: Prof. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.
RNDr. Peter Mach
RNDr. Ján Luha, CSc.

Odovzdané do tlače: apríl 2004
Vyšlo: apríl 2004
Náklad: 250

ISBN 80-88946-33-6

Konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004 je štvrtým ročníkom podujatia, ktoré začala Slovenská štatistická a demografická spoločnosť poriadať už v roku 2001.

Tri predchádzajúce ročníky potvrdili, že konferencia vzbudila záujem u odbornej verejnosti a začína si vytvárať tradíciu ako významné podujatie.

Cieľom konferencie v tomto roku je prezentovať výsledky aktuálnych prognóz vývoja HDP a zahraničného obchodu SR. Pozvanie na konferenciu prijali predstavitelia najvýznamnejších slovenských pracovísk, ktoré tvoria ekonomické prognózy. Som presvedčený, že konferencia bude vhodnou príležitosťou na podnetnú výmenu odborných názorov.

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť vo svojej doterajšej činnosti uskutočnila množstvo odborných konferencií, seminárov, prednášok a iných odborných akcií, ktorých cieľom bolo rozvíjať štatistickú a demografickú vedu i prax. I v tomto roku pripravuje Spoločnosť viacero tradičných podujatí, medzi ktorými má významné miesto 12. Slovenská štatistická konferencia, ktorej témou je štatistika a integrácia. Konferencia sa uskutoční 4. - 6. októbra 2004 v Bardejovských kúpeľoch.

Som presvedčený, že i dnešná konferencia Pohľady na ekonomiku Slovenska 2004 prinesie zaujímavé a podnetné informácie a úspešne tak prispeje k rozvíjaniu poslania Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti.

Peter Mach
predseda ŠÚ SR
predseda SŠDS

Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2003 a prognóza vývoja na 1. polrok 2004 [1]

ZÁKLADNÉ TENDENCIE VÝVOJA

Hrubý domáci produkt medziročne vzrástol o 4,2 %.

V roku 2003 sa podľa predbežného odhadu vytvoril hrubý domáci produkt [2] v objeme 1 195,8 mld. Sk. V porovnaní s rokom 2002 reálne vzrástol o 4,2 % (o 0,2 p. b. nižší rast ako v roku 2002). V bežných cenách sa zvýšil o 9,1 %.

Z vytvoreného hrubého domáceho produktu tvorila pridaná hodnota 1 087,2 mld. Sk pri medziročnom zvýšení o 5 %. Podiel medzispotreby na hrubej produkcii v úhrne za ekonomiku klesol o 0,2 p. b. na 61,9 %.

Z produkčného pohľadu vyššia tvorba hrubého domáceho produktu súvisela najmä s rastom pridanej hodnoty vo finančnom sprostredkovaní o 29,4 %, v školstve o 17,3 %, priemysle o 9,5 %, stavebníctve o 6,9 %, pôdohospodárstve o 4,4 % (v poľnohospodárstve o 5,6 %). Úroveň roka 2002 sa nedosiahla v hoteloch a reštauráciách (o 21,3 %), v doprave, poštách a telekomunikáciách (o 3,8 %), v nehnuteľnostiach a prenájme (o 0,2 %).

V priemysle vzrástla pridaná hodnota vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 50,7 %) a v priemyselnej výrobe (o 6,6 %), znížila sa v ťažbe nerastných surovín (o 14,3 %). V priemyselnej výrobe sa priaznivo vyvíjala pridaná hodnota vo výrobe kovov a kovových výrobkov (o 25,8 %), vo výrobe strojov, elektrických zariadení a dopravných prostriedkov (o 7,4 %). Medziročne klesla vo výrobe potravín, nápojov a tabakových výrobkov (o 6,1 %) a vo výrobe výrobkov z chémie, ropy a gumy (o 2,8 %).

Zahraničný dopyt vzrástol o 22,6 %, domáci dopyt poklesol o 2,3 %.

Na strane použitia bol medziročný prírastok hrubého domáceho produktu ovplyvnený rastom zahraničného dopytu o 22,6 % a poklesom domáceho dopytu o 2,3 %. V rámci domáceho dopytu nižšia bola tvorba hrubého fixného kapitálu o 1,2 % a konečná spotreba domácností o 0,6 %. Zvýšila sa konečná spotreba verejnej správy o 2,9 % a spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich prevažne domácnostiam o 11,9 % (tvorila 0,9 % HDP).

Pokles tvorby hrubého fixného kapitálu bol spôsobený hlavne znížením tvorby nových fixných aktív o 0,7 % (na 320,5 mld. Sk) a vyšším úbytkom použitého dlhodobého majetku o 7,4 % (na 35,3 mld. Sk). Objem nadobudnutého použitého dlhodobého majetku vzrástol o 5,8 % (na 22,6 mld. Sk).

Z vecného hľadiska sa z celkovej tvorby hrubého fixného kapitálu 308,4 mld. Sk investovalo do strojov 183 mld. Sk (do kovových výrobkov a strojov 135,4 mld. Sk) a do stavieb 104 mld. Sk (do budov na bývanie 19,1 mld. Sk). Medziročný pokles tvorby hrubého fixného kapitálu bol predovšetkým dôsledkom nižšej investičnej aktivity v oblasti stavieb o 4,2 % (z toho ostatných stavieb o 5,3 %). Tvorba hrubého fixného kapitálu v oblasti strojov sa medziročne zvýšila o 0,9 % (z toho dopravných zariadení o 5,4 %).

Bežné príjmy domácností nominálne vzrástli o 6 %, reálne klesli o 2,3 %,

Bežné príjmy domácností podľa predbežného odhadu dosiahli 962,9 mld. Sk a oproti roku 2002 nominálne vzrástli o 6 % (v roku 2002 rast o 8,4 %). Reálne klesli o 2,3 %. Z celkových bežných príjmov použili domácnosti na bežné výdavky 251,3 mld. Sk a na svoju konečnú spotrebu 667,5 mld. Sk. Medziročný pokles konečnej spotreby domácností sa premietol v znížení jej podielu na hrubom domácom produkte o 2,5 p. b. na 51,6 %. V štruktúre konečnej spotreby domácností najväčšiu časť tvorili nákupy potravinárskeho tovaru (26,4 %), vý-

výdavky na bývanie (22,3 %), odievanie, nábytok a bytové vybavenie (10,6 %). Najrýchlejšie rástli výdavky na zdravotníctvo (o 12,9 %), vzdelávanie (o 8,1 %), pošty a telekomunikácie (o 5,3 %). (3)

Inflácia sa v priemere za rok 2003 medziročne zvýšila o 8,5 %.

V priemere za rok 2003 sa inflácia medziročne zvýšila o 8,5 %, pri raste regulovaných cien o 20,9 % a jadrovej inflácie o 2,6 %. Rast inflácie bol o 5,2 p. b. vyšší ako v roku 2002 (regulovaných cien o 14,9 p. b. a jadrovej inflácie o 0,5 p. b.).

Vývoj inflácie bol ovplyvnený predovšetkým administratívnymi opatreniami, v dôsledku ktorých došlo v januári k rastu regulovaných cien, spotrebných daní a ku zmene sadzieb dane z pridanej hodnoty a v auguste k opätovnému zvýšeniu spotrebných daní vybraných tovarov a služieb. Tieto opatrenia, hlavne rast cien energií, sa následne prejavili v raste cien ďalších tovarov a služieb. Medziročná inflácia od augusta prevyšovala úroveň 9 percent, ktorá bola naposledy prekročená v júli 2000.

Rast peňažnej zásoby bol pomalší ako tempo vývoja inflácie, objem korunových úverov rástol rýchlejšie.

Peňažná zásoba M2 ku koncu decembra 2003 sa oproti rovnakému obdobiu roku 2002 zvýšila o 5,2 %. Dynamiku vývoja zrýchľoval rast peňažného agregátu M1 o 12,2 % (pri rýchlejšom raste netermínovaných vkladov). Objem peňažného agregátu QM - kvázipeniaze vzrástol o 1,5 % (pri raste termínovaných vkladov a poklese vkladov v cudzej mene). Celková hodnota korunových úverov sa zvýšila o 11,3 %, pri vyšších úveroch pre podniky aj pre obyvateľstvo. (4)

Deficit štátneho rozpočtu tvoril 4,7 % z HDP.

Rozpočtové hospodárenie Slovenskej republiky (5) k 31. decembru 2003 skončilo schodkom 56 mld. Sk, ktorý tvoril 4,7 % z hrubého domáceho produktu. Príjmy štátneho rozpočtu dosiahli 233,1 mld. Sk. V porovnaní s ročným rozpočtom boli nižšie o 2,3 mld. Sk, pri vysokom neplnení dane z pridanej hodnoty (o 15,6 mld. Sk). Nižší bol aj objem dane z príjmov, zisku a kapitálového majetku (o 3,2 mld. Sk), príjmov zo splácania úverov, pôžičiek a z predaja majetkových účastín (o 0,3 mld. Sk). Výdavky štátneho rozpočtu sa čerpali v hodnote 289 mld. Sk a oproti ročnému rozpočtu boli nižšie o 2,4 mld. Sk. Rozpočtovanú úroveň nedosiahli bežné výdavky (o 3,4 mld. Sk) a kapitálové výdavky (o 1,4 mld. Sk), vyšší bol objem poskytovaných úverov a pôžičiek, účasti na majetku a splácania istiny (o 2,4 mld. Sk).

V porovnaní s rokom 2002 vzrástli príjmy štátneho rozpočtu o 5,8 % (daňové príjmy o 6 %) a výdavky o 6,3 % (bežné výdavky o 5,4 %).

Pasívne saldo zahraničného obchodu tovarov a služieb kleslo na 17,9 mld. Sk.

V zahranično-obchodnej činnosti v priebehu celého roka výrazne rástol vývoz tovarov. Prejavilo sa to aj v objeme pasívneho salda obchodnej bilancie, ktoré bolo najnižšie od roku 1995.

Podľa predbežných výsledkov v zahraničnom obchode s tovarmi a službami pasívne saldo v bežných cenách dosiahlo 17,9 mld. Sk (o 77 % nižšie ako v roku 2002), pri pasívnom salde zahraničného obchodu s tovarmi vo výške 27,5 mld. Sk a aktívnom salde vývozu a dovozu služieb v objeme 9,6 mld. Sk. (6)

Exportná výkonnosť ekonomiky (meraná podielom vývozu výrobkov a služieb na HDP) vzrástla na 78 % (o 6,2 p. b.). Dovozná náročnosť (meraná podielom dovozu výrobkov a služieb na HDP) sa zvýšila miernejšie na 79,5 % (o 0,6 p. b.), v dôsledku čoho došlo k pomernému zblíženiu s exportnou výkonnosťou ekonomiky.

Tvorba zisku nefinančných korporácií sa medziročne zvýšila o 9,9 %, hospodárenie finančných korporácií bolo stratové.

Nefinančné korporácie vytvorili spolu zisk v hodnote 153,1 mld. Sk. [7] Jeho podstatná časť bola výsledkom hospodárskej činnosti podnikateľských subjektov v priemyselnej výrobe 53,2 mld. Sk, vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody 37 mld. Sk a v obchode 32,7 mld. Sk. V nehnuteľnostiach a prenájme sa vytvoril zisk 10,8 mld. Sk, v doprave, poštách a telekomunikáciách 9,2 mld. Sk, stavebníctve 8,4 mld. Sk, ostatných spoločenských službách 1,7 mld. Sk, ťažbe nerastných surovín 1,3 mld. Sk, hoteloch a reštauráciách 1 mld. Sk. Strata bola v poľnohospodárstve 1,9 mld. Sk, v lesníctve, rybolove a chove rýb 0,3 mld. Sk.

Celková tvorba zisku nefinančných korporácií sa v porovnaní s rokom 2002 zvýšila o 9,9 %. Na vývoji sa podieľal hlavne výrazný rast v doprave, poštách a telekomunikáciách o 172,9 %, vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody o 28,6 % a v priemyselnej výrobe o 25 %. V nehnuteľnostiach a prenájme klesol objem zisku o 21,4 %, v obchode o 15,8 % a v stavebníctve o 5,7 %.

Hospodárenie finančných korporácií bolo druhý rok po sebe stratové. Objem straty dosiahol 15,1 mld. Sk v dôsledku straty v peňažných finančných inštitúciách vo výške 19,3 mld. Sk. Poisťovacie korporácie a penzijné fondy dosiahli zisk 3,1 mld. Sk a ostatní finanční sprostredkovatelia 1,1 mld. Sk.

Objem straty peňažných finančných inštitúcií bol o 59,7 % vyšší ako v roku 2002. V poisťovacích korporáciách a penzijných fondoch sa medziročne zvýšil zisk o 104 % a u ostatných finančných sprostredkovateľov klesol o 79,2 %.

Zamestnanosť hospodárstva sa medziročne zvýšila o 1,8 %.

Na trhu práce pretrvával trend rastu zamestnanosti, sprevádzaný poklesom nezamestnanosti. V priemere za rok 2003 sa medziročne zvýšila (podľa výberového zisťovania pracovných síl) o 1,8 % na 2 164,6 tis. Počet zamestnancov vzrástol o 0,3 % na 1 947,6 tis. osôb, počet podnikateľov bez zamestnancov o 14,5 % na 148,1 tis., podnikateľov so zamestnancami o 15,8 % na 60 tis., vypomáhajúcich členov domácností podnikateľa o 45 % na 2,9 tis.

Na vývoj zamestnanosti v národnom hospodárstve zvyšujúco pôsobil rast počtu zamestnaných osôb vo finančnom sprostredkovaní (o 5,5 %), v zdravotníctve a sociálnej pomoci (o 4,9 %), stavebníctve (o 4 %), vo verejnej správe a obrane (o 3,9 %), hoteloch a reštauráciách (o 2,6 %), v nehnuteľnostiach a prenájme (o 2,5 %) a v priemysle (o 0,5 %, v dôsledku rastu v priemyselnej výrobe o 1,2 %). Takmer na úrovni roku 2002 bola zamestnanosť v obchode (pokles o 0,1 %). Po ročnom raste znovu klesol počet zamestnaných osôb v poľnohospodárstve (o 3,8 %). Naďalej sa znižoval v ostatných spoločenských službách (o 2,7 %), doprave, poštách a telekomunikáciách (o 1,4 %) a školstve (o 0,3 %).

Počet nezamestnaných sa znížil o 5,7 %, miera nezamestnanosti klesla na 17,4 %.

Počet nezamestnaných sa v priemere za rok 2003 medziročne znížil o 5,7 % (o 27,7 tis.) na 459,2 tis. osôb. Miera nezamestnanosti klesla o 1,1 p. b. na 17,4 %. [8]

Vývoj nezamestnanosti bol ovplyvnený hlavne poklesom osôb, ktoré ešte nemali zamestnanie (o 12,1 tis.), ktoré naposledy pracovali v obchode (o 7,1 tis.), v ostatných spoločenských, sociálnych a osobných službách (o 5 tis.), v stavebníctve (o 4,2 tis.) a v priemysle (o 2,6 tis.). Vzrástol hlavne počet nezamestnaných s posledným zamestnaním v pôdohospodárstve (o 2,9 tis.).

Rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy sa spomalil na 6,3 %. Reálna mzda klesla o 2 %.

Priemerná mesačná nominálna mzda zamestnanca v hospodárstve SR dosiahla 14 365 Sk a v porovnaní s rokom 2002 sa zvýšila o 6,3 %. Jej medziročný rast bol o 3 p. b. pomalší ako v roku 2002. Reálna mzda po dvojročnom raste sa v roku 2003 medziročne znížila o 2 % vplyvom nižšieho prírastku nominálnej

mzdy a rýchlejšieho rastu spotrebiteľských cien.

Tempo rastu nominálnej mesačnej mzdy bolo o 1,9 p. b. pomalšie ako rast produktivity práce, meranej hrubým domácim produktom na zamestnanca v bežných cenách. Vývoj reálnej mzdy zaostával za rastom produktivity práce v stálych cenách o 5,4 p. b.

Najvyššiu priemernú mesačnú mzdu mali zamestnanci vo finančnom sprostredkovaní (29 088 Sk), výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (21 061 Sk), nehnuteľnostiach a prenájme (17 940 Sk), verejnej správe a obrane (17 508 Sk). Vyššia mzda ako v priemere za národné hospodárstvo bola aj v odvetviach ťažba nerastných surovín (16 251 Sk), rybolov a chov rýb (15 389 Sk), doprava, pošty a telekomunikácie (15 300 Sk), priemyselná výroba (14 873 Sk) a obchod (14 461 Sk). V šiestich odvetviach bola mzda nižšia ako v priemere za hospodárstvo SR. Najnižšiu mzdu mali zamestnanci v poľnohospodárstve (10 940 Sk), hoteloch a reštauráciách (11 053 Sk), ostatných spoločenských službách (11 120 Sk) a v školstve (11 984 Sk).

V porovnaní s rokom 2002 relatívne najrýchlejšie rástla nominálna mzda v školstve (o 9,6 %), ostatných spoločenských službách (o 8,8 %), vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 7,9 %), v hoteloch a reštauráciách, v priemyselnej výrobe (zhodne o 7,5 %), vo finančnom sprostredkovaní (o 7,4 %). Najnižší prírastok mzdy bol v obchode (2,4 %), v zdravotníctve a sociálnej pomoci (3,4 %) a v stavebníctve (3,9 %).

Po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien sa mzda reálne zvýšila zamestnancom v školstve (o 1 %) a v ostatných spoločenských službách (o 0,3 %).

V podnikateľskej sfére (v podnikoch s 20 a viac zamestnancami) priemerná nominálna mesačná mzda v porovnaní s rokom 2002 vzrástla o 7,1 % na 16 264 Sk, v rozpočtových organizáciách o 9,8 % na 13 068 Sk a v príspevkových organizáciách o 5,5 % na 13 033 Sk.

V 1. polroku 2004 sa prognózuje prírastok HDP vo výške 4,4 %.

Podľa prognózy Štatistického úradu SR sa v 1. polroku 2004 predpokladá rast hrubého domáceho produktu v stálych cenách o 4,4 %. Miera inflácie v júni 2004 oproti júnu 2003 sa očakáva vo výške 8,3 %. V jej vývoji sú zohľadnené januárové zmeny regulovaných cien a dane z pridanej hodnoty. Na trhu práce (podľa výberového zisťovania pracovných síl) by zamestnanosť hospodárstva mala vzrásť medziročne o 0,9 % pri poklese počtu nezamestnaných o 3,2 % na 450 tis. osôb. Miera nezamestnanosti sa očakáva v priemere za 1. polrok 2004 vo výške 17,1 %. Priemerná nominálna mesačná mzda by mala dosiahnuť 14 550 Sk s medziročným prírastkom 7 %. Po zohľadnení prognózovaného vývoja spotrebiteľských cien reálna mzda by medziročne klesla o 1,3 %.

Vysvetlivky:

(1) Prípadné odchýlky na poslednom mieste v súčtoch a podieloch vznikajú zaokrúhľovaním údajov. Počet pracovných dní bol v roku 2003 o 2 dni nižší ako v roku 2002.

(2) Podľa metódy ESNÚ 95 v súlade so stupňom implementácie v národných účtoch za rok 2000. Údaje sú predbežné, pokiaľ nie je uvedené inak, absolútne hodnoty sú v bežných cenách, údaje o medziročnom vývoji a štruktúre sú v stálych cenách roku 1995.

(3) Vymedzenie položiek príjmov a výdavkov domácností podľa metódy ESNÚ 95; údaje sú predbežné; absolútne hodnoty sú v bežných cenách, údaje o štruktúre sú v stálych cenách roku 1995.

(4) Údaje Národnej banky Slovenska, vo fixnom kurze.

(5) Údaje Ministerstva financií SR, nie sú v súlade s ESNÚ 95.
(6) Údaje sú čerpané z Platobnej bilancie Národnej banky Slovenska a upravené o štatistický odhad neevidovanej ekonomiky.

(7) Podľa podnikovej metódy. Absolútne hodnoty aj indexy sú v bežných cenách. Korporácie sú podniky vo vlastníctve skupiny subjektov. Údaje sú vrátane kvázikorporácií (podniky vo vlastníctve jedného subjektu) a neobsahujú výsledky živnostníkov. Hospodársky výsledok je pred zdanením.

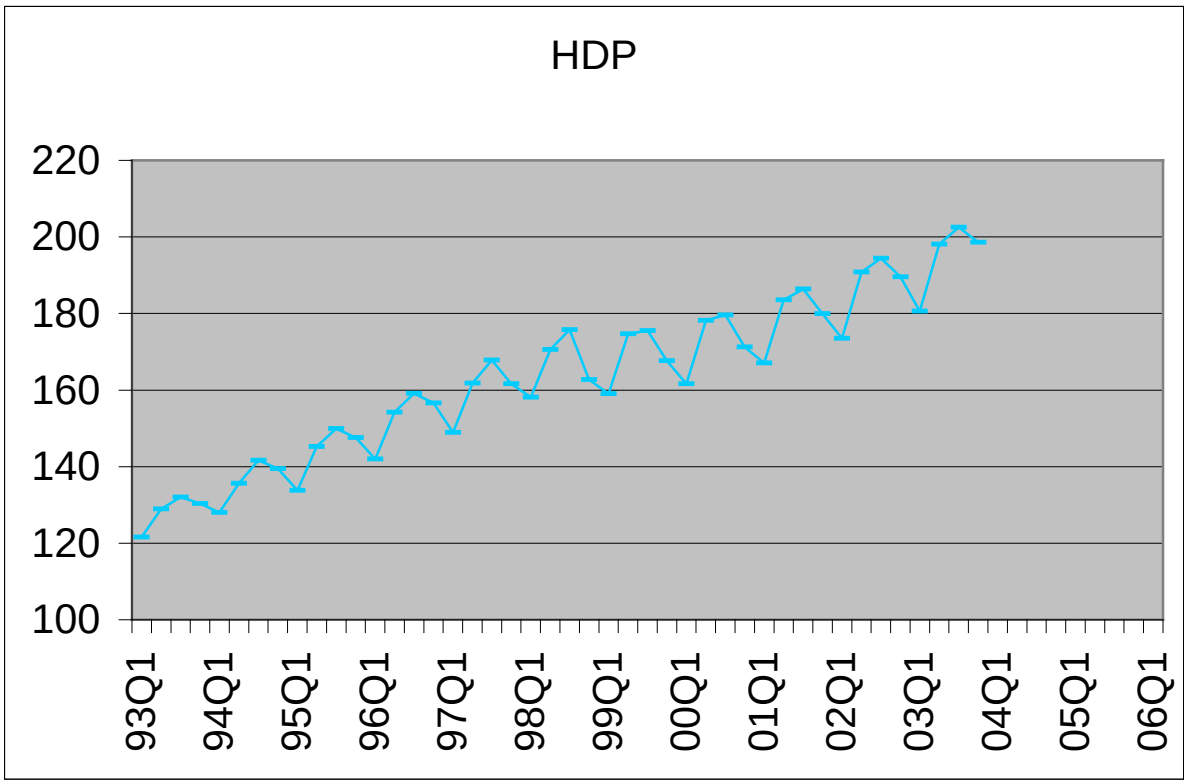
(8) Podľa evidencie úradov práce bolo v priemere za rok 2003 evidovaných 443,4 tis. nezamestnaných, z toho bolo 403,2 tis. disponibilných nezamestnaných, priemerná miera nezamestnanosti z disponibilného počtu nezamestnaných dosiahla 15,2 %.

p. b. - percentuálny bod

Ekonomický vývoj SR (1993 – 2003)

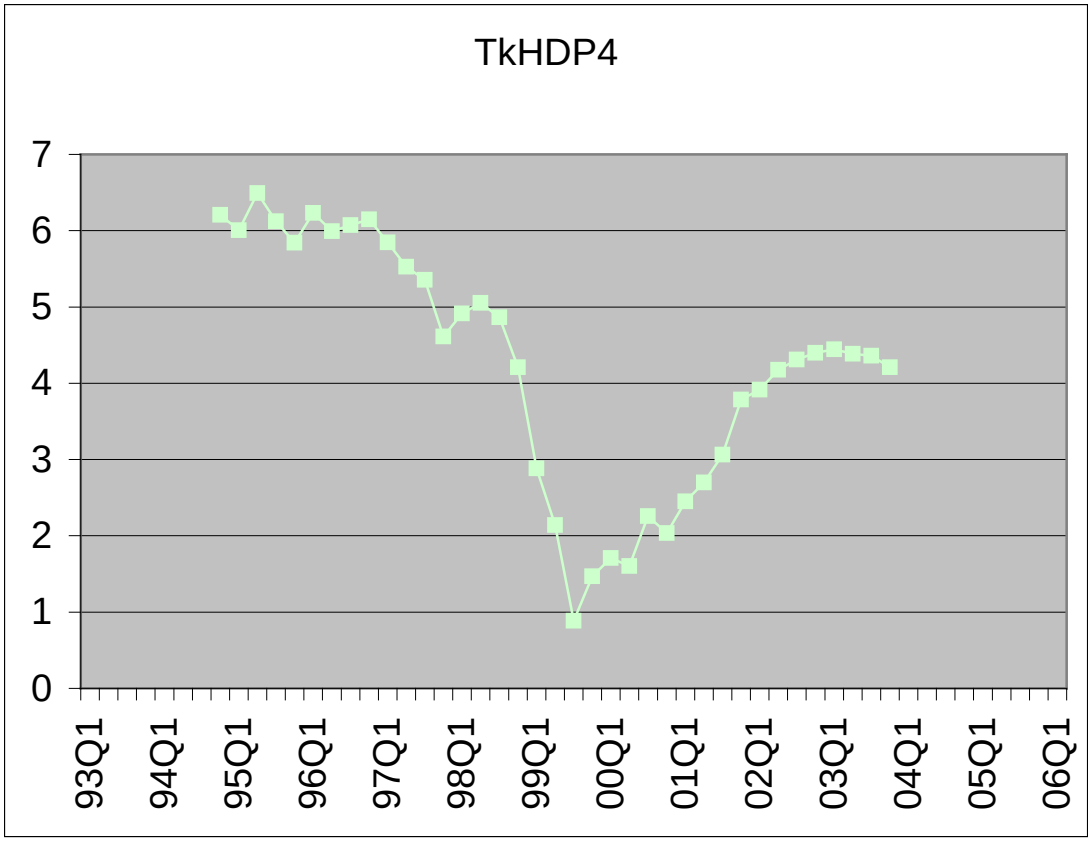
Jozef Chajdiak

Vývoj štvrťročných objem HDP v stálych cenách roku 1995 je uvedený na obr. 1. Vidíme sínusoidu vývoja s rastúcim trendom ale tento obrázok je vhodný skôr pre špecialistov. Podstatne zrozumiteľnejšia je prezentácia vývoja HDP na obr. 2, na ktorom je znázornený medziročný vývoj (tempá prírastku v %) kĺzavých ročných objemov HDP v s.c. (t.j. rok 1994 k roku 1993; rok: 2. štvrťrok 1994 až 1. štvrťrok 1995 k roku: 2. štvrťrok 1993 až 1. štvrťrok 1994; rok: 3. štvrťrok 1994 až 2. štvrťrok 1995 k roku: 3. štvrťrok 1993 až 2. štvrťrok 1994, atď.). Vo vývoji vidieť jasne dve etapy. Prvá etapa od roku 1993 po 3. štvrťrok 1998 s postupným poklesom tempa prírastku z úrovní nad 6 % o zhruba dva percentuálne body, potom následné radikálne zníženie temp prírastku pod jedno percento (rok: 4. štvrťrok 1998 až 3. štvrťrok 1999 k roku: 4. štvrťrok 1997 až 3. štvrťrok 1998 – z hľadiska tempa prírastku najhorší výsledok). V druhej etape od roku 2000 doteraz vidíme postupný rast až vyše 4 % a posledný rok mierne spomaľovanie rastu.

Obr. 1 Vývoj štvrťročných objemov HDP (v mld. Sk s. c. 1995)

Na obr. 3 a 4 je znázornený vývoj zahraničného obchodu tovarov. Na obr. 3 sú kĺzavé ročné saldá a mesačné saldá štátneho rozpočtu. Vidíme postupné znižovanie salda k nulovej úrovni. Na obr. 4 sú uvedené kĺzavé ročné hodnoty exportu a importu tovarov. Vidíme rast objemu zahraničného obchodu, v poslednom období s pomalším tempom dovozu ako vývozu.

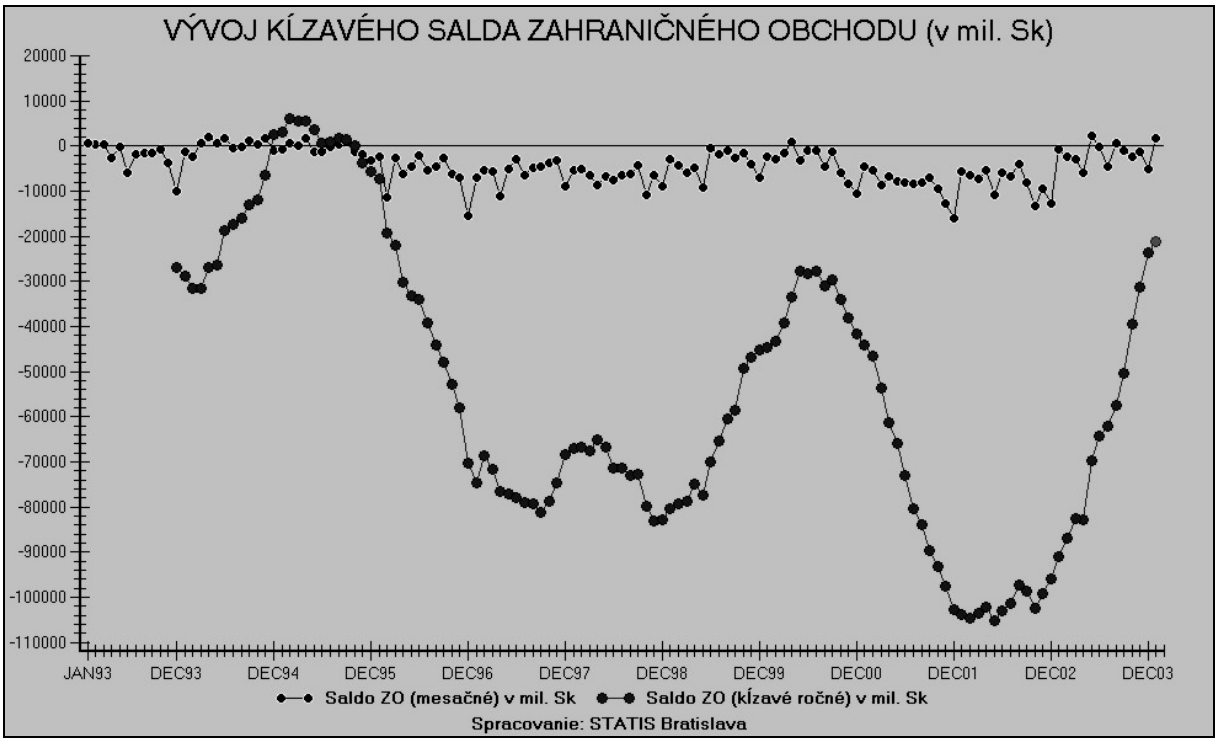
Obr. 2 Medziročný vývoj temp prírastku kĺzavých ročných objemov HDP

Na obr. 5 až 8 sú hodnoty netto exportu ako položiek HDP (rozdiel vývozu a dovozu). Na obr. 5 a 6 sú štvrťročné hodnoty a na obr. 7 a 8 kĺzavé ročné hodnoty, oba v bežných cenách a stálych cenách 1995. V posledných obdobiach je zaujímavé, že kým v bežných cenách máme záporný objem čistého exportu v stálych cenách je tento objem kladný.

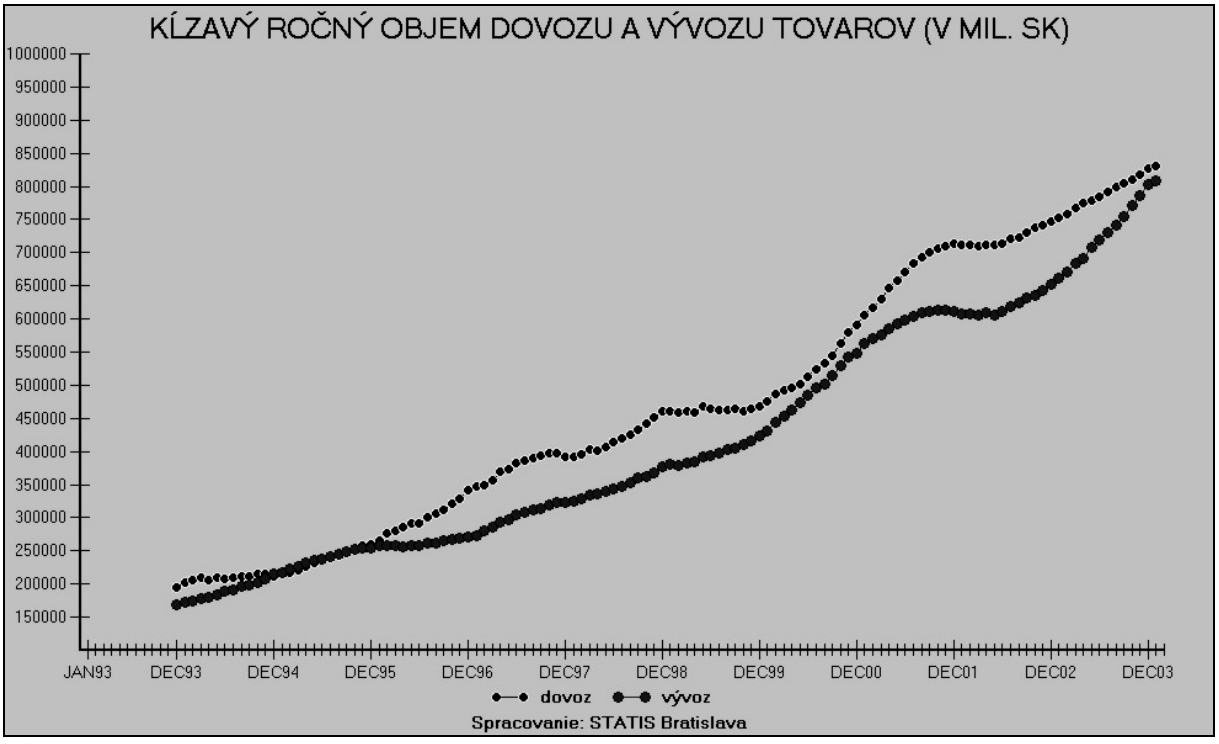
Na obr. 9 je vývoj počtu evidovaných nezamestnaných. V poslednom období vidíme zníženie tohto počtu v prevažnej miere čiastočným vyčistením evidencie. Úroveň ale dosť výrazne prekračuje stavy z rokov 1993 až 1998.

Na obr. 10 je vývoj medziročnej inflácie (CPI k rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka). Po historicky najnižších hodnotách z leta roku 2002 sa opäť pohybujeme v pásme vyšších hodnôt nad 8 %.

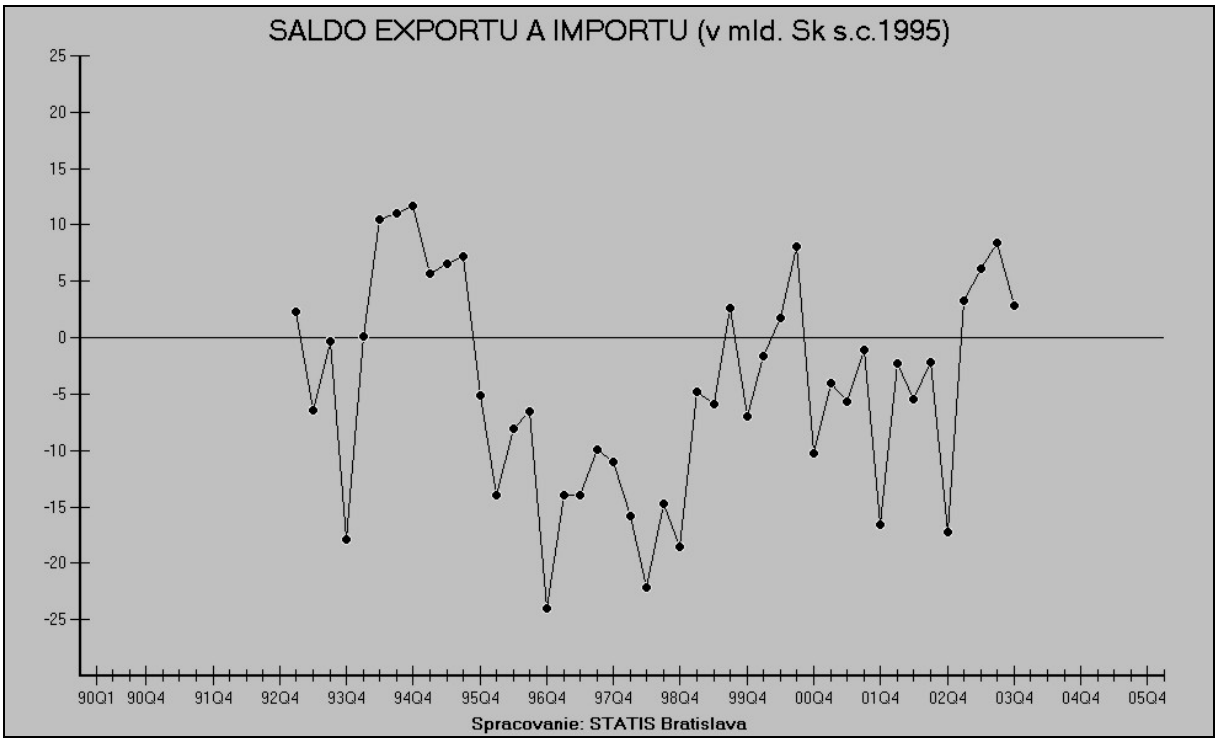
Na obr. 11 je vývoj kĺzavého ročného salda štátneho rozpočtu. V poslednom období sa pohybuje v páse –50 až –60 mld. s náznakom možného obratu v trende (schválený rozpočet na rok 2004 však počíta s ďalším prehĺbením o 20 mld. Sk). Na obr. 12 je toto saldo vyjadrené ako percento z objemu HDP (na báze kĺzavých ročných hodnôt). Vytúžená hranica nie menej ako –3 % je však dosť vysoko.

VÝVOJ KĹZAVÉHO SALDA ZAHRANIČNÉHO OBCHODU (v mil. Sk)
20000
10000
0
-10000
-20000
-30000
-40000
-50000
-60000
-70000
-80000
-90000
-100000
-110000
JAN93
DEC93
DEC94
DEC95
DEC96
DEC97
DEC98
DEC99
DEC00
DEC01
DEC02
DEC03
Saldo ZO (mesačné) v mil. Sk
Saldo ZO (kĺzavé ročné) v mil. Sk
Spracovanie: STATIS Bratislava

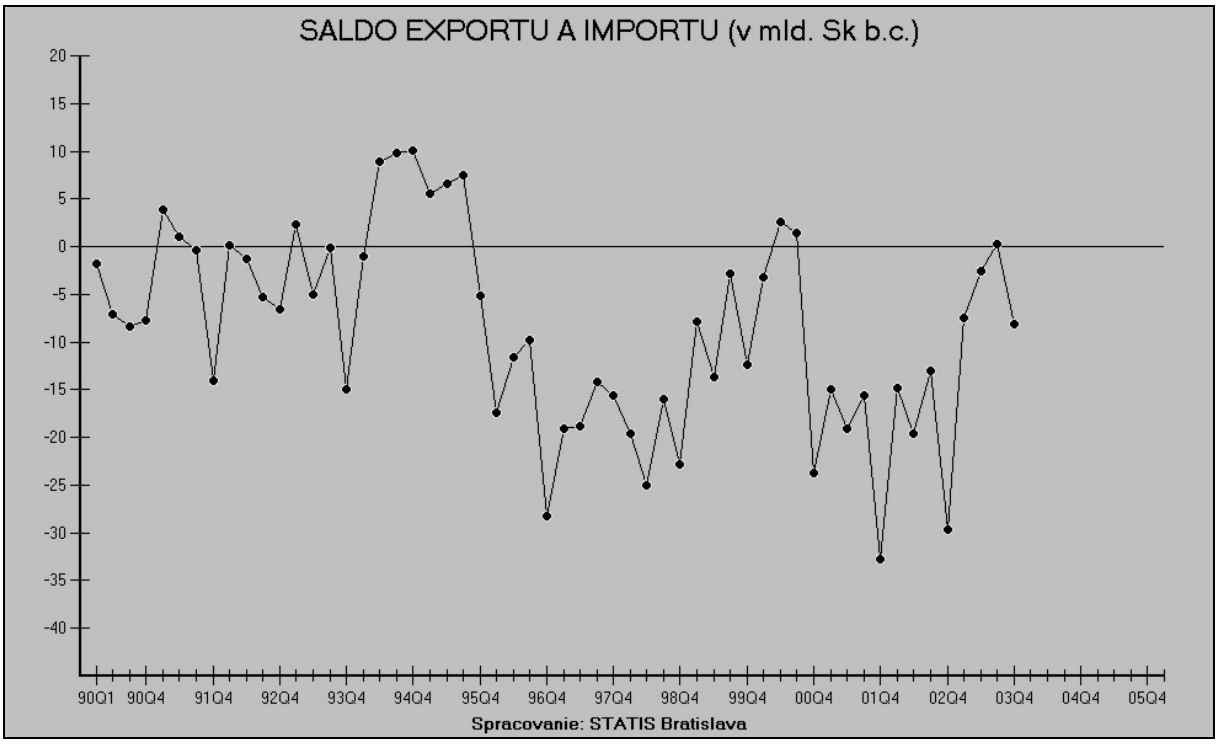
Obr. 3

KĹZAVÝ ROČNÝ OBJEM DOVOZU A VÝVOZU TOVAROV (V MIL. SK)
1000000
950000
900000
850000
800000
750000
700000
650000
600000
550000
500000
450000
400000
350000
300000
250000
200000
150000
JAN93
DEC93
DEC94
DEC95
DEC96
DEC97
DEC98
DEC99
DEC00
DEC01
DEC02
DEC03
dovoz
vývoz
Spracovanie: STATIS Bratislava

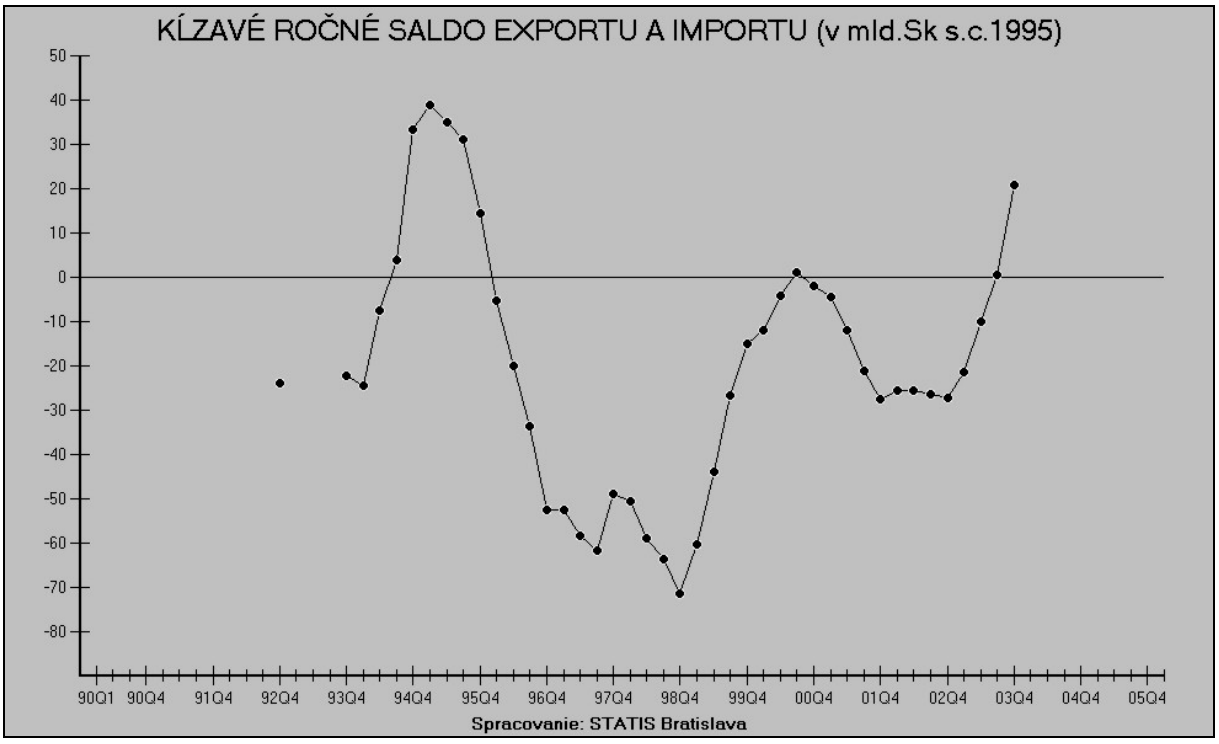
Obr. 4

SALDO EXPORTU A IMPORTU (v mld. Sk s.c.1995)
25
20
15
10
5
0
-5
-10
-15
-20
-25
90Q1 90Q4 91Q4 92Q4 93Q4 94Q4 95Q4 96Q4 97Q4 98Q4 99Q4 00Q4 01Q4 02Q4 03Q4 04Q4 05Q4
Spracovanie: STATIS Bratislava

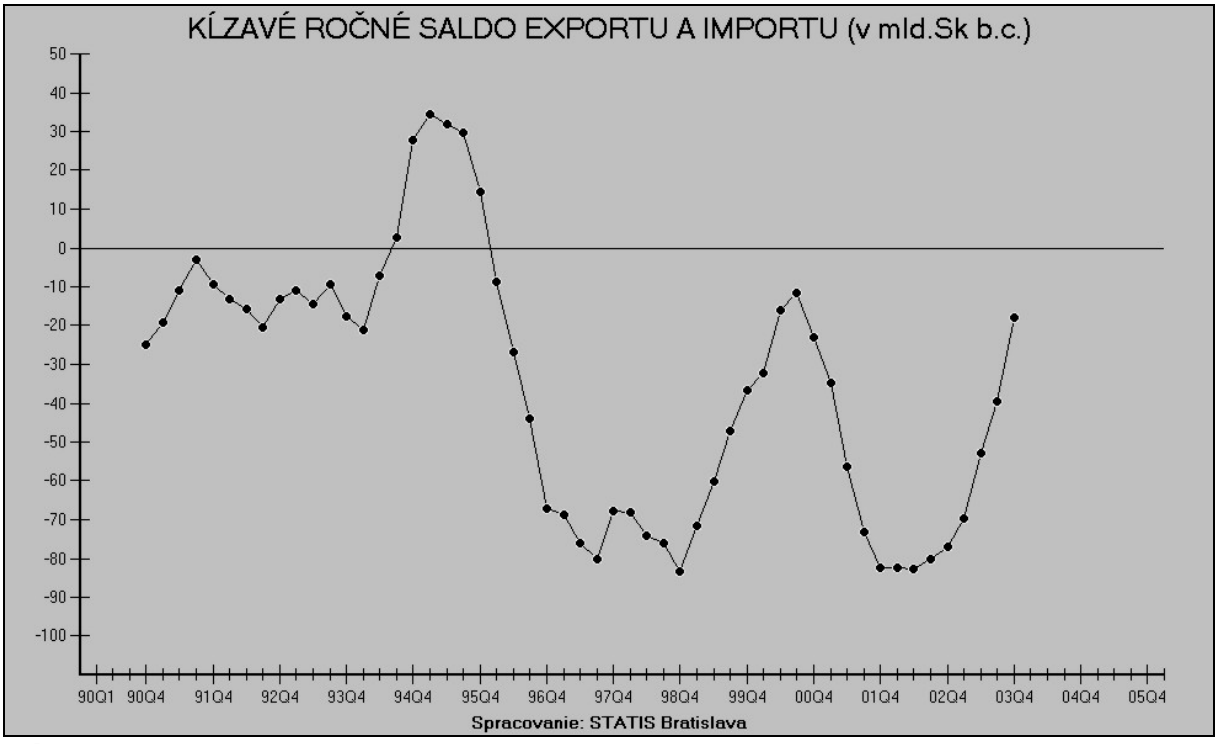
Obr. 5

SALDO EXPORTU A IMPORTU (v mld. Sk b.c.)
20
15
10
5
0
-5
-10
-15
-20
-25
-30
-35
-40
90Q1 90Q4 91Q4 92Q4 93Q4 94Q4 95Q4 96Q4 97Q4 98Q4 99Q4 00Q4 01Q4 02Q4 03Q4 04Q4 05Q4
Spracovanie: STATIS Bratislava

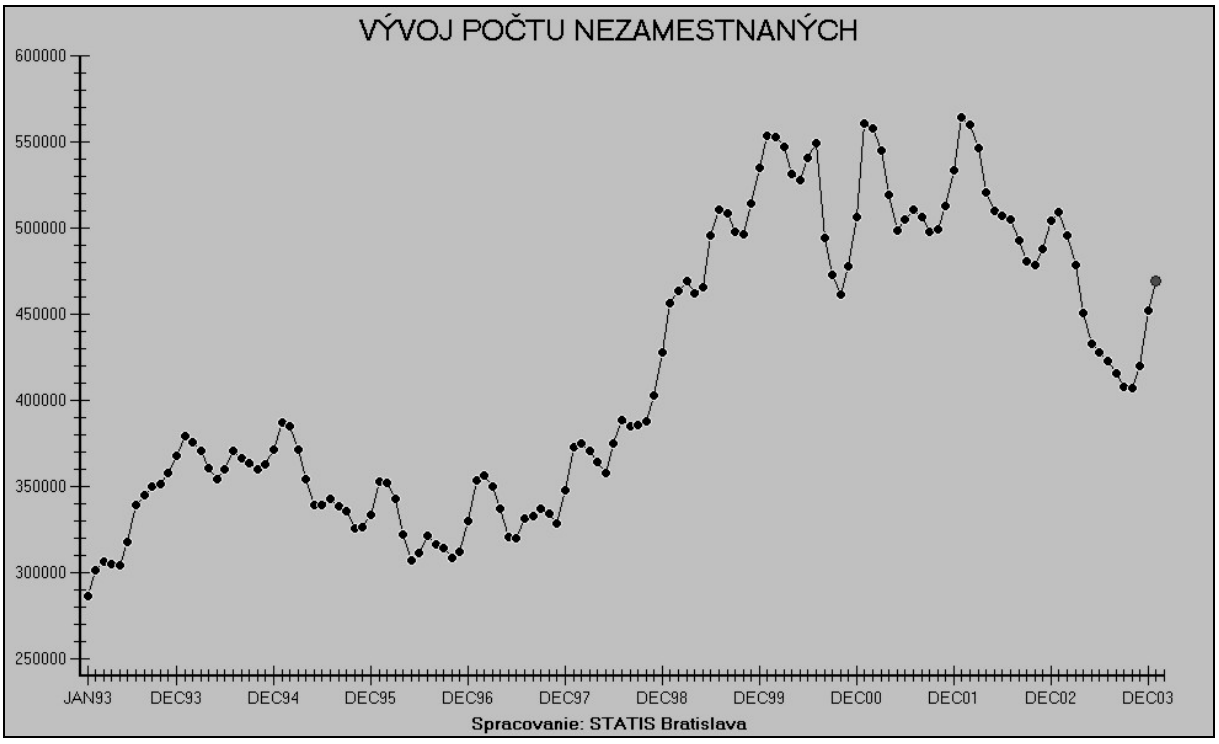
Obr. 6

KĹZAVÉ ROČNÉ SALDO EXPORTU A IMPORTU (v mld.Sk s.c.1995)
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
-50
-60
-70
-80
90Q1 90Q4 91Q4 92Q4 93Q4 94Q4 95Q4 96Q4 97Q4 98Q4 99Q4 00Q4 01Q4 02Q4 03Q4 04Q4 05Q4
Spracovanie: STATIS Bratislava

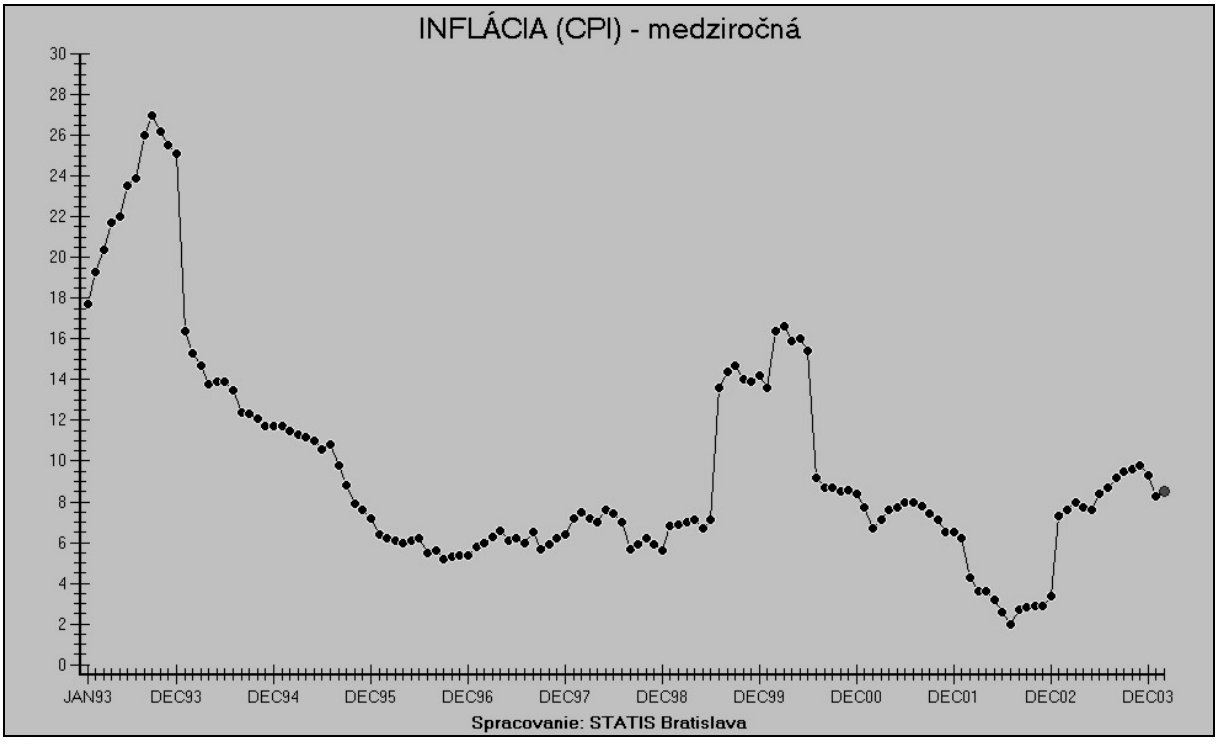
Obr. 7

KĹZAVÉ ROČNÉ SALDO EXPORTU A IMPORTU (v mld.Sk b.c.)
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
-50
-60
-70
-80
-90
-100
90Q1 90Q4 91Q4 92Q4 93Q4 94Q4 95Q4 96Q4 97Q4 98Q4 99Q4 00Q4 01Q4 02Q4 03Q4 04Q4 05Q4
Spracovanie: STATIS Bratislava

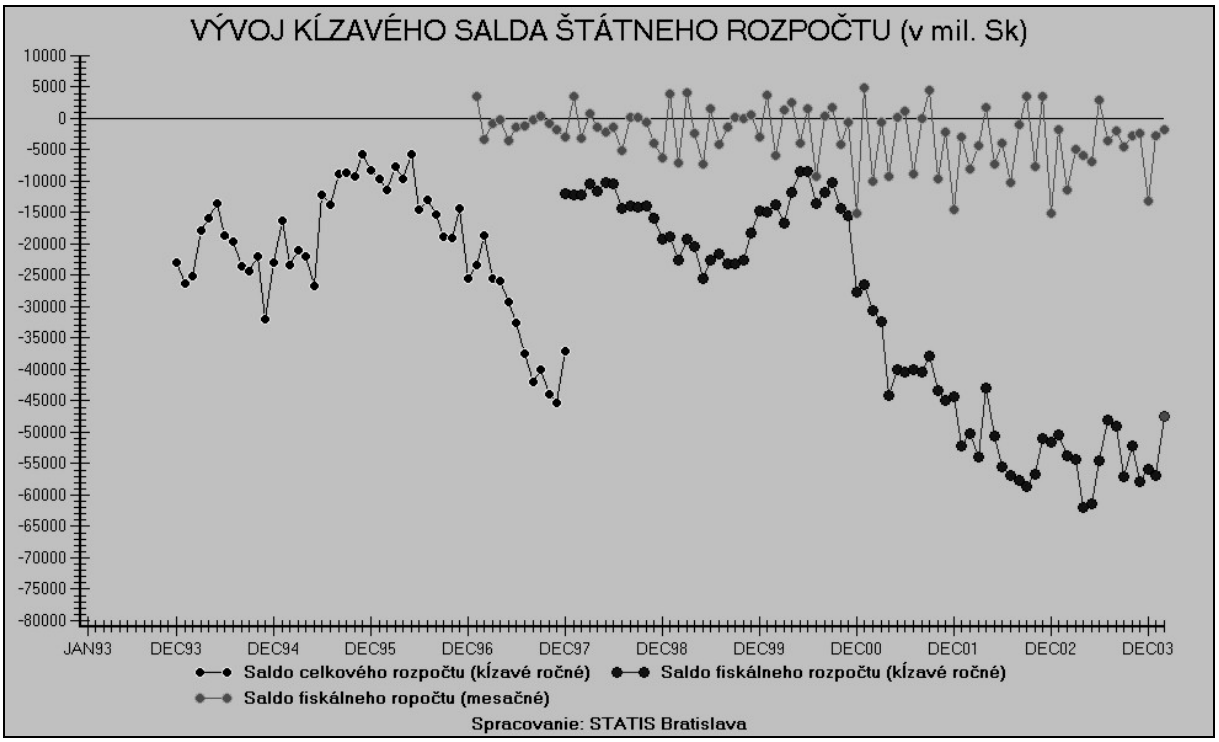
Obr. 8

VÝVOJ POČTU NEZAMESTNANÝCH
600000
550000
500000
450000
400000
350000
300000
250000
JAN93
DEC93
DEC94
DEC95
DEC96
DEC97
DEC98
DEC99
DEC00
DEC01
DEC02
DEC03
Spracovanie: STATIS Bratislava

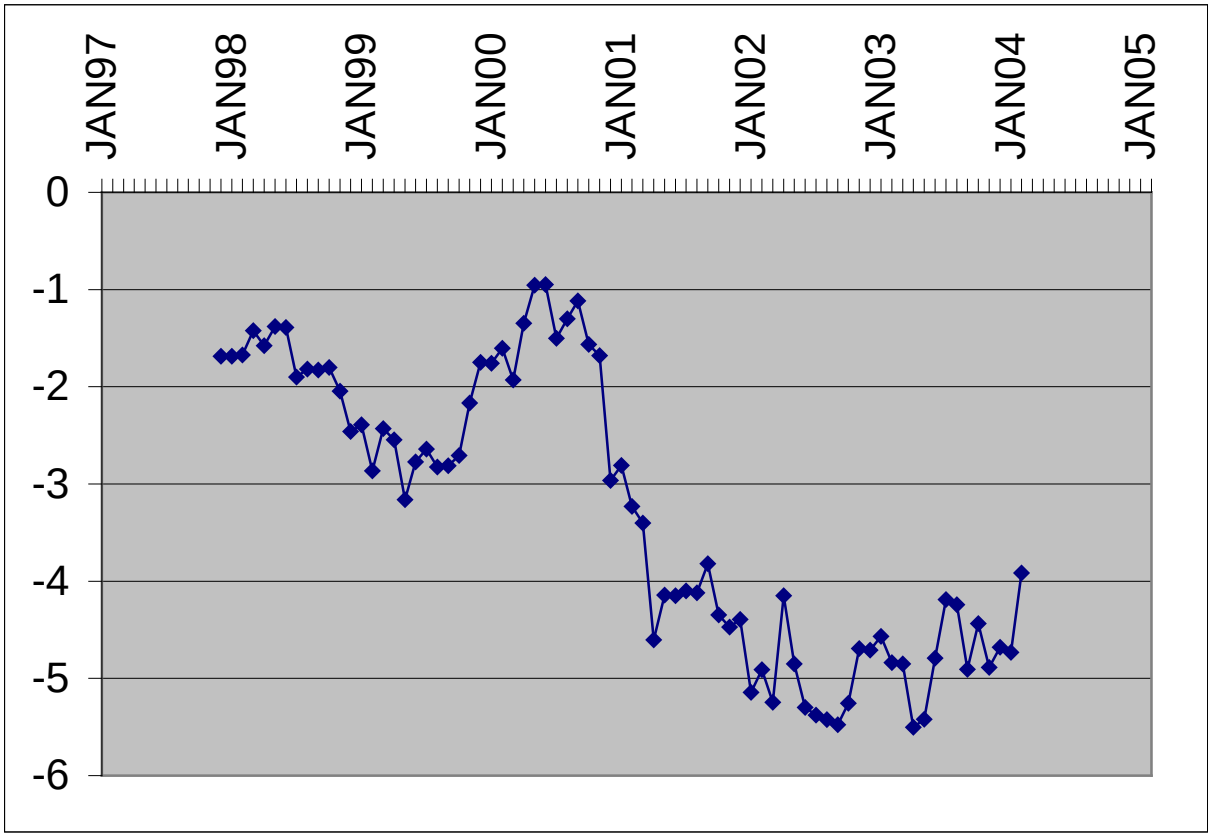
Obr. 9

INFLÁCIA (CPI) - medziročná
30
28
26
24
22
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
JAN93
DEC93
DEC94
DEC95
DEC96
DEC97
DEC98
DEC99
DEC00
DEC01
DEC02
DEC03
Spracovanie: STATIS Bratislava

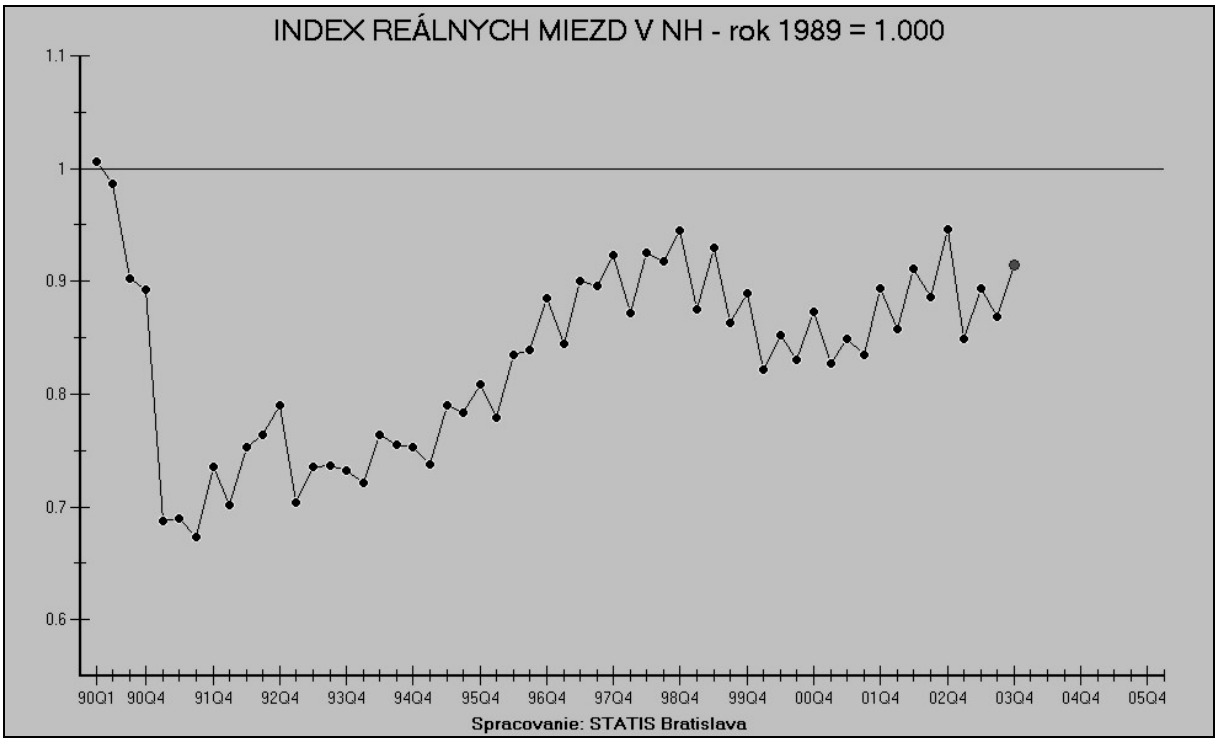
Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12 Vývoj podielu salda štátneho rozpočtu na HDP (z kĺzavých ročných hodnôt)

Obr. 13

Na obr. 13 je vývoj reálnej priemernej mzdy v národnom hospodárstve SR (mzda príslušného štvrťroku 1989 je 1). Vidíme, že ani po pätnástich rokoch nedarí prekonať úroveň socializmu. Ostatné cifra za 4. štvrťrok 2003 je 91.5 % zo 4. štvrťroku 1989.

chajdiak@statis.biz
chajdiak@euba.sk

Makroekonomická prognóza vývoja slovenskej ekonomiky v rokoch 2004-2008 (Vybrané výsledky)

Ján Haluška - Michal Olexa
INFOSTAT Bratislava

1. Úvod

Slovenská ekonomika sa v posledných dvoch rokoch stala najrýchlejšie rastúcou ekonomikou v regióne krajín V4, aj keď sa jej rast v minulom roku čiastočne spomalil. Bol to dôsledok poklesu domáceho dopytu, v ktorom sa odzrkadlil vplyv vládnych opatrení zameraných na konsolidáciu verejných financií. Rast reálneho HDP bol teda založený len na vplyve čistého exportu, ktorý súvisel s veľmi priaznivým výsledkom obchodnej bilancie.

2. Ekonomický rast a saldo obchodnej bilancie v roku 2003

Domáci dopyt, ktorý zohľadňuje aj zmenu stavu zásob, sa vlani podľa očakávania medziročne znížil (o 2.2%). Poklesli totiž dve z troch jeho hlavných zložiek. Vplyvom poklesu reálnej mzdy sa znížila konečná spotreba domácností (o 0.6%), ale opätovne sa znížila aj tvorba hrubého fixného kapitálu (o 1.2%). Celoročne teda zaznamenala rast len konečná spotreba verejnej správy (o 2.9%), čo súviselo s jej vysokým rastom v poslednom štvrťroku minulého roka. Keďže domáci efektívny dopyt vlani stagnoval, pokles domáceho dopytu ide aj na vrub vývoja zásob, ktorých stav sa znížil v stálych i bežných cenách (pozri priloženú tabuľku).

Aj napriek poklesu domáceho dopytu sa makroekonomická výkonnosť slovenskej ekonomiky vlani zvýšila. Reálny HDP stúpol oproti roku 2002 o 4.2% a hybnou silou jeho rastu bol čistý export. Vplyvom rastu vonkajšieho dopytu bol totiž celkový vývoz v stálych cenách medziročne vyšší až o 22.3%, kým celkový dovoz vzrástol o 13.5%. Z hľadiska tvorby a použitia HDP teda minulý rok pripomínal rok 1999. Vtedy bol rast slovenskej ekonomiky založený tiež len na čistom exporte, avšak medziročné spomalenie rastu HDP bolo výraznejšie (domáci dopyt klesol o vyše 6%).

Mimoriadne priaznivý výsledok dosiahla vlani obchodná bilancia, pretože jej deficit 23.6 mld Sk predstavuje len štvrtinu deficitu obchodnej bilancie z roku 2002.

Zároveň ide o najmenšiu úroveň deficitu za posledných osem rokov, t.j. od zavedenia súčasnej metodiky vykazovania údajov o zahraničnom obchode. Podiel deficitu obchodnej bilancie na HDP klesol z 9% HDP v roku 2002 na 2% HDP v roku 2003. Vplyvom toho sa deficit na bežnom účte znížil z 8.2% HDP v roku 2002 na 1% HDP v roku 2003. Zníženie vonkajšej ekonomickej nerovnováhy bolo teda v minulom roku omnoho výraznejšie ako sa na jeho začiatku všeobecne očakávalo.

Razantné zníženie vonkajšej nerovnováhy v minulom roku bolo výsledkom veľmi silného rastu vývozu tovarov, ktorý bol v porovnaní s rastom ich dovozu viac ako dvojnásobne vyšší. Vývoz tovarov v bežných cenách sa totiž medziročne zvýšil o 23.2%, ich dovoz stúpol o 10.5%. Navyše, rast vývozu sa v priebehu roka postupne zvyšoval; z 22.2% v 1. polroku 2003 vzrástol na 24.2% v 2. polroku, pričom vo 4. štvrťroku 2003 medziročne stúpol až o vyše 27%. Z hľadiska vecnej štruktúry bol jeho rast determinovaný predovšetkým enormne rýchlo rastúcim vývozom osobných motorových vozidiel, ktorý bol oproti roku 2002 nominálne vyšší takmer o 52%. Tým sa podiel vývozu áut na celkovom vývoze tovarov v bežných cenách posunul smerom nahor o viac ako 3 percentuálne body a prekročil 18%.

Z hľadiska teritoriálnej štruktúry možno minuloročnú úroveň obchodného deficitu zjednodušene rozdeliť na dve časti. Menšia z nich, ktorá vznikla v obchode s krajinami európskeho regiónu, je kombináciou prebytkov v obchode s krajinami EÚ (62 mld Sk)a CEFTA (7.5 mld Sk) na jednej strane a deficitu v obchode s Ruskom na strane druhej (79 mld Sk). Táto časť deficitu však predstavuje len necelých 9 mld Sk, čo je zhruba tretina celkového obchodného deficitu. Minuloročný obchodný deficit s Ruskom bol totiž oproti roku 2002 o 7 mld Sk menší, spoločný prebytok v obchode s krajinami EÚ a CEFTA (cca 70 mld Sk) naopak stúpol takmer na dvojnásobok, pričom viac ako polovicou sa na ňom podieľal prebytok vytvorený v obchode s Nemeckom a tretinou obchodný prebytok s Rakúskom.

Väčšia časť minuloročného deficitu (cca dve tretiny) je výsledkom obchodu s mimoeurópskymi regiónmi svetovej ekonomiky. V tomto prípade ide o kombináciu deficitu obchodnej bilancie s Áziou (47 mld Sk) a prebytku obchodnej bilancie s USA (26 mld Sk). Treba poznamenať, že prebytok v obchode s USA vznikol najmä v dôsledku vývozu produkcie Volkswagenu Slovakia[1]. S krajinami Ázie však SR dosahuje

[1] Vývoz tovarov SR do USA sa totiž vlani medziročne zvýšil viac ako štvornásobne - z cca 10 mld Sk v roku 2002 na vyše 42 mld Sk v roku 2003. V rámci teritoriálnej štruktúry bol teda vývoz do USA v minulom roku piatym najväčším, s podielom 5.3% na celkovom vývoze SR - po vývoze do Nemecka (30.8%), Českej republiky (12.9%), Talianska (7.5%) a Rakúska (7.4%).

obchodný deficit dlhodobo. Vlani sa jeho úroveň navyše medziročne prehĺbila o 10 mld Sk, čo súviselo s nárastom obchodného deficitu najmä s Čínou a Japonskom. Deficit s Čínou sa na obchodnom deficite s Áziou podieľal vlani jednou tretinou.

V obchode s krajinami CEFTA dosahuje SR stabilne aktívnu obchodnú bilanciu. V posledných troch rokoch sa však obchodný prebytok s týmto zoskupením postupne znižuje, pričom vlani klesol na necelých 8 mld Sk. Súvisí to so zvyšujúcimi sa deficitmi v obchode s ČR, keďže so všetkými ostatnými krajinami CEFTA (najmä s Poľskom a Maďarskom) dosahuje SR každý rok aktívnu obchodnú bilanciu[2]. V posledných dvoch rokoch dosiahol obchodný deficit s ČR opakovane okolo 14 mld Sk. Z pohľadu jednotlivých krajín ide o tretí najvyšší obchodný deficit (po deficite s Ruskom a Čínou).

3. Vybrané výsledky prognózy na roky 2004-2008

3.1 Prognóza vývoja HDP

Slovenská ekonomika by mala dosiahnuť relatívne vysoký rast aj v roku 2004. Signály o globálnom oživení ekonomického rastu, vrátane oživenia rastu v EÚ, vytvárajú totiž predpoklady pre rast vonkajšieho dopytu a tým aj pre rast celkového vývozu. Pokiaľ ide o čistý vývoz, jeho príspevok k rastu reálneho HDP by mal byť v tomto roku podstatne nižší ako vlani. Zároveň však očakávame, že tohtoročný rast HDP bude založený aj na raste domáceho dopytu. K obnoveniu rastu domáceho dopytu by mal prispieť najmä investičný dopyt, v menšej miere spotrebiteľský dopyt. Súhrnný vplyv týchto faktorov by mal viesť k rastu HDP o 4.5%, pričom jeho dynamika by sa mala aj v ďalších rokoch mierne zvyšovať.

Oživenie investičného dopytu možno tohto roku očakávať v súvislosti s viacerými projektmi, ktoré sa začnú realizovať pomocou PZI. Jedná sa najmä o výstavbu dvoch závodov na výrobu osobných áut v SR (PSA Peugeot a Hyundai/Kia). Tieto projekty však v prípravných fázach vyvolajú aj rast verejných investícií, hlavne na budovanie a rozvoj infraštruktúry (tzv. investičné stimuly zo strany SR). V prípade spotrebiteľského dopytu možno obnovenie rastu predpokladať v súvislosti s očaká-

[2] S ČR sme mali doteraz aktívnu obchodnú bilanciu jedine v roku 2000. Išlo o prebytok 8.5 mld Sk, ktorý z celkového obchodného prebytku s krajinami CEFTA v danom roku cca 39 mld Sk, predstavoval približne jednu pätinu.

vaným poklesom inflácie (pod 8% v priemere), pokračujúcim rastom zamestnanosti, ale nezanedbateľný by mal byť aj vplyv daňovej reformy (zníženia priamych daní). Verejná spotreba bude tiež rásť, ale vzhľadom na primárny cieľ - udržať redukciou výdavkov deficit verejných financií pod 4% HDP - pomalšie ako v minulom roku.

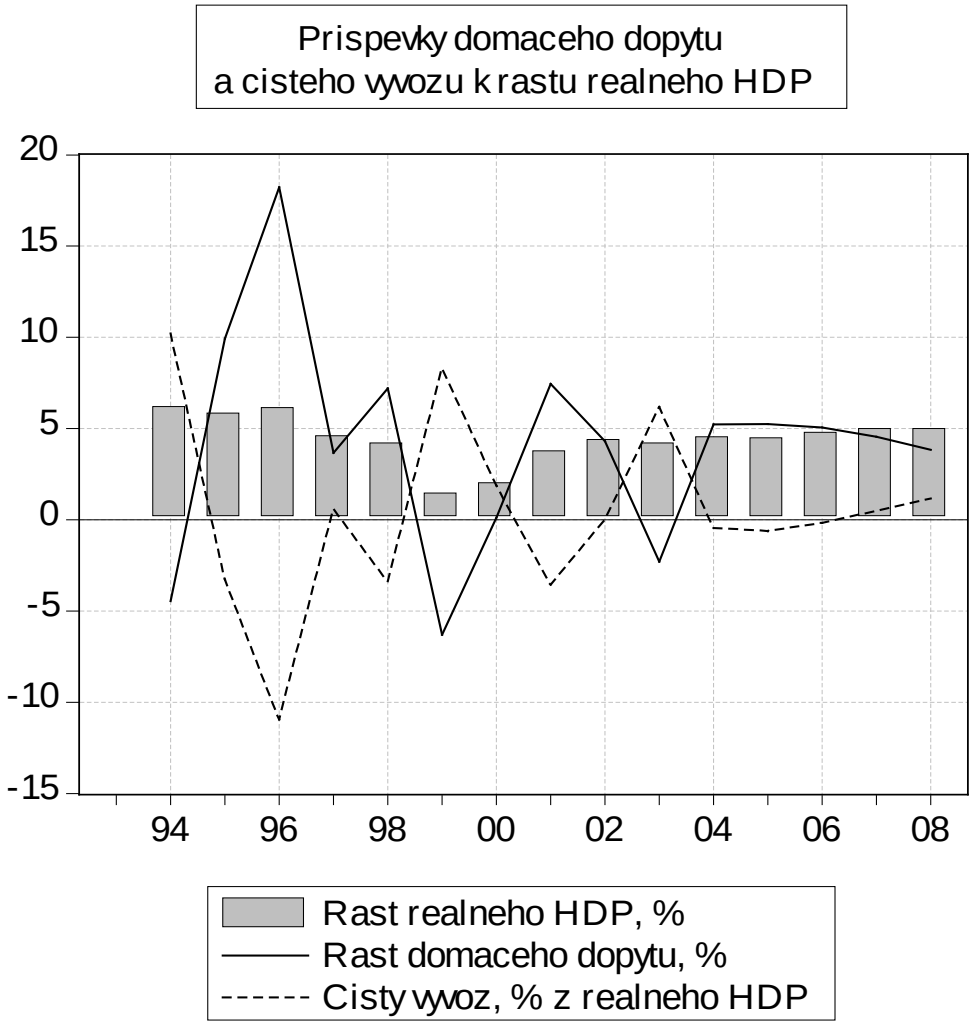
V ďalších rokoch horizontu prognózy by sa mal rast domáceho dopytu stať už rozhodujúcim faktorom očakávaného rastu slovenskej ekonomiky. Na raste domáceho dopytu by sa mal podieľať relatívne zhruba rovnakou mierou zvyšujúci sa investičný aj spotrebiteľský dopyt. Vzhľadom na to, že očakávaný rast domáceho dopytu bude zrýchľovať dynamiku rastu celkového dovozu, budú príspevky čistého vývozu k rastu HDP v najbližších rokoch viac-menej neutrálne. Ako sme naznačili už vyššie, dynamika rastu reálneho HDP by sa mala napriek tomu mierne zvyšovať a v posledných dvoch rokoch horizontu - hlavne vplyvom očakávaných vyšších príspevkov čistého vývozu - stabilizovať na úrovni 5%.

3.2 Prognóza vývoja obchodnej bilancie

Skutočný vývoj vývozu a dovozu tovarov v januári a februári tohto roka naznačuje, že na rozdiel od minulého roka bude rast týchto dvoch ukazovateľov podstatne vyrovnanejší. Zároveň sa teda potvrdzujú aj úvahy, že príspevok čistého exportu k rastu HDP bude tohto roku nižší ako vlani. Podľa očakávania sa totiž rast vývozu medziročne pomerne výrazne spomalil (vplyvom bázického efektu), trend veľmi pozitívneho vývoja obchodnej bilancie z minulého roka však pokračuje. Naďalej k tomu prispieva predovšetkým vývoz osobných áut, ktorý si stále udržuje veľmi silný medziročný rast (za január a február vyše 50%). Podľa predbežných údajov za prvé dva mesiace tohto roka skončila obchodná bilancie kumulatívne s prebytkom 1.3 mld Sk, zatiaľ čo pred rokom vykazovala deficit 2.3 mld Sk.

Existujúci, stále relatívne veľký, predstih rastu vývozu tovarov pred rastom ich dovozu sa v krátkom období ešte zrejme udrží, ale postupne by sa mal zmenšovať. Súvisí to s očakávaným zrýchľovaním rastu dovozu, najmä investičného (PSA Peugeot), ale v priebehu 2. polroka 2004 pravdepodobne aj spotrebného. Odhadujeme, že úroveň vonkajšej nerovnováhy sa tým oproti minulému roku prehĺbi zhruba o 10 mld Sk, pretože deficit obchodnej bilancie by mal dosiahnuť 31-35 mld Sk, čo je však menej ako 3% HDP v bežných cenách.

V súvislosti s očakávaným rastom domáceho dopytu a vyššími investičnými dovozmi je potrebné počítať s tlakom na prehlbovanie deficitu obchodnej bilancie aj po roku 2004. Rast dovozu tovarov bude totiž zrejme predstihovať rast ich vývozu, ale deficit obchodnej bilancie by nemal prekročiť 4% HDP. K obratu tohto trendu smerom k znižovaniu deficitov obchodnej bilancie by malo dôjsť v posledných rokoch horizontu prognózy (2007 a 2008), a to najmä v dôsledku predpokladaného zrýchlenia rastu vývozu tovarov, teda po zahájení výroby v obidvoch automobilkách na plnú kapacitu.

J. Ďuraš, V. Kvetan, V.Páleník

Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia na roky 2004 až 2006

Predkladaná prognóza HDP vznikla na základe aplikácie ekonometrického modelu ECM-ISWE04q1. Prognóza vychádza z vývoja v roku 2003[1], v prognóze boli zohľadnené materiály popisujúce očakávanú menovú a fiškálnu politiku [3] a [4]. Výsledky prognózy sú zhrnuté v Tabuľke 1.

Vývoj HDP je na Slovensku ovplyvňovaný dvoma základnými faktormi – vnútorným dopytom a čistým exportom. Preto aj pri prognóze HDP vychádzame z vývoja týchto základných zložiek, pričom hodnotíme ich najvýznamnejšie determinanty (zamestnanosť, mzda, kurz, zahraničný dopyt a pod.).

Vnútorný dopyt

Najvýznamnejšími determinantami pre vývoj vnútorného dopytu sú mzda a zamestnanosť (pre konečnú spotrebu domácností); deficit štátneho rozpočtu a z neho plynúce výdavky štátneho rozpočtu (pre konečnú spotrebu štátnej správy); ponuka a cena úverov, kapitálové výdavky štátneho rozpočtu, prílev zahraničných investícií (pre vývoj tvorby hrubého fixného kapitálu). Rovnako aj cenová hladina a volebný cyklus sú faktormi, ktoré ovplyvňujú vnútorný dopyt. V popise prognózy bude ťažisko kladené na vývoj v roku 2004, pričom do ďalšieho obdobia (2005 – 2006) budú načrtnuté trendy vývoja.

Konečná spotreba domácností bude ovplyvňovaná vývojom zamestnanosti a mzdy. Očakávaný 1,7 % rast zamestnanosti v roku 2004 podľa výberového zisťovania pracovných síl vyplýva z obnoveného dynamického rastu národnej ekonomiky a z rastu čistého vývozu. Zároveň očakávame neutrálny vývoj pracovných miest vo verejnej správe. Miera nezamestnanosti podľa výberového zisťovania pracovných síl tak v roku 2004 poklesne o jeden percentuálny bod na 16,4 %.

Po poklese reálnej mzdy v roku 2003 o 2,1 % pri súčasnom raste produktivity by sa mohol v roku 2004 aj pri 8,0 % inflácii vytvoriť priestor pre mierny rast reálnej mzdy o 0,7 %. Rastúca mzda ako aj zamestnanosť povedú k medziročnému rastu nominálneho

[1] Prognóza zohľadňuje aj výsledky prác [1] a [2] a napĺňanie očakávaných procesov a trendov [5] a [6].

hrubého disponibilného dôchodku domácností. To sa prejaví v zvýšení nominálneho rastu konečnej spotreby domácností, ale hlavne aj v oživení rastu reálnej konečnej spotreby domácností na 1,6 % (po miernom pokles v roku 2003). Do ďalšieho obdobia očakávame pokračovanie pozitívnych trendov ako v zamestnanosti, tak aj v mzde a priaznivý obrat v cenovom vývoji, čo by sa malo pozitívne odraziť na vývoji konečnej spotreby domácností, ktorej rast by mal dosahovať hodnoty 4 – 5 % ročne.

Pri vývoji konečnej spotreby štátnej správy sme zohľadňovali jednak vývoj deficitu a bežných výdavkov štátnej správy a jednak politického cyklu. Z toho vychádzajú dva základné predpoklady – snaha o postupné znižovanie deficitu na úroveň 3 % z HDP a parlamentné voľby v riadnom termíne (rok 2006). Preto očakávame stabilný vývoj konečnej spotreby štátnej správy v stálych cenách na úrovni zhruba 3 % ročne, s nárastom v roku 2006 na 3,6 %.

V oblasti tvorby hrubého fixného kapitálu považujeme stagnáciu v roku 2002 a pokles v roku 2003 skôr za mimoriadny výkyv, ako za nejaký signál k nastúpenému trendu. Očakávaný rast outputu, pokračujúci pokles nominálnych úrokových mier, rastúca ziskovosť podnikov, zníženie dane z príjmu právnických osôb, nastúpený trend prílevu zahraničných investície vrátane investičných stimulov a pokračujúca výstavba infraštruktúry sú faktory, ktoré povedú v roku 2004 k medziročnému rastu tvorby hrubého fixného kapitálu o 8,0 %. Pre ďalšie roky očakávame zotrvávanie vyšších temp rastu investícií ako hrubého domáceho produktu.

Na rok 2004 tak vplyvom vyššie uvedených faktorov efektívny domáci dopyt medziročne vzrastie o 3,5 %. Vplyvom postupného zlepšovania ako vnútorného podnikového prostredia, tak aj vplyvom predpokladaných priaznivých efektov vstupu do EÚ sa dynamika rastu domáceho dopytu bude postupne zvyšovať.

Zahraničný obchod

Ťažisko neistoty vývoja zahraničnoobchodnej bilancie je na strane vývozu. Vo všeobecnosti podľa ekonomickej teórie majú byť hlavnými faktormi pôsobiacimi na vývoz vývoj reálneho výmenného kurzu a vývoj zahraničného dopytu. V roku 2003 sa však napriek pokračujúcemu zhodnocovaniu reálneho výmenného kurzu a nepriaznivému vývoju u našich hlavných obchodných partnerov vývoz ako aj čistý

vývoz vyvíjali mimoriadne priaznivo. Bolo to pravdepodobne spôsobené sčasti rastom konkurenčnej schopnosti našej ekonomiky a hlavne skokovými zmenami v produkcii odvetvia výroba dopravných zariadení.

Na vývoj tohtoročného zahraničného dopytu sa názory do určitej miery líšia. My sa prikláňame k očakávaniam zvýšenia hospodárskeho rastu Nemecka, hlavne v druhej polovici tohto roku. Náš vývoz môže byť podporený aj našim vstupom do EÚ a tým zmenou referenčnej skupiny s ktorou sme cenovo porovnávaní. Pre rok 2004 neočakávame opakovanie skokových nárastov našej produkcie dopravných zariadení. Z týchto dôvodov očakávame rast vývozu tovarov a služieb v stálych cenách o 8 % s jeho rastúcou dynamikou v ďalších sledovaných rokoch.

Dovoz je determinovaný tak vnútorným dopytom ako aj exportom, nakoľko aj na to, aby sme vyviezli naše polovýrobky musíme zväčša doviezť suroviny na ich výrobu. Smerom k rastu dovozu bude pôsobiť obnovenie rastu domáceho dopytu, či už spotrebného alebo investičného charakteru, hlavne v súvislosti s príchodom investorov v oblasti automobilového priemyslu. Podľa našich odhadov v tomto roku dovoz vzrastie o 9,6 %.

Z očakávaného tohtoročného vývoja vývozu a dovozu vyplýva zopakovanie kladného čistého vývozu (11,4 mld Sk), aj keď na nižšej úrovni ako v roku 2003 (20,7 mld Sk). Očakávaný rast domáceho dopytu bude hlavný faktor, ktorý spôsobí, že v ďalšom období bude čistý vývoz blízky nule.

Hrubý domáci produkt

Pôsobenie spomenutých faktorov bolo spojené do výslednej prognózy HDP. Vplyvom oživenia rastu domáceho dopytu sa do určitej miery zníži čistý vývoz, čo v roku 2004 povedie k medziročnému reálnemu rastu HDP o 4,3 %. Napriek priaznivému makro a mikroekonomickému vývoju neočakávame, že by hospodársky rast do roku 2006 prekročil 5 %.

Tabuľka 1: Prognóza vývoja 2004 – 2006

	Skutočnosť 2003		Prognóza vývoja, tempá rastu		
		tempo rastu	2004	2005	2006
HDP, s.c.	779,9	4,2	4,3	4,4	4,8
Konečná spotreba domácností, s.c.	409,5	-0,4	1,6	4,2	4,7
Konečná spotreba verejnej správy, s.c.	157,1	2,9	3,0	3,2	3,6
Tvorba hrubého fixného kapitálu, s.c.	197,8	-1,2	8,0	11,8	6,3
Vývoz výrobkov a služieb, s.c.	723,4	22,6	8,0	9,4	10,4
Dovoz výrobkov a služieb, s.c.	702,7	13,8	9,6	11,3	10,6
Index cien priemyselných výrobcov	1,489	8,3	3,0	2,5	2,3
Index spotrebiteľských cien	1,732	8,6	8,0	5,9	4,5
Priemerná mesačná mzda, nominálna, Sk	14 362	6,3	8,8	8,0	7,3
Priemerná mesačná mzda, reálna, Sk	8 285	-2,1	0,7	2,1	2,8
Zamestnanosť , tis. osôb, VZPS	2 164,6	1,8	1,7	1,9	2,1
			absolútne hodnoty		
Nezamestnanosť , v %, VZPS	17,5	-	16,4	15,3	14,0
Saldo zahraničného obchodu, s.c. mld Sk	20,7	-	11,4	-1,9	-3,7
Saldo zahraničného obchodu, b.c. mld Sk	-17,9	-	-14,8	-40,9	-53,0

Literatúra:

[1] PÁLENÍK, V. - KVETAN, V. – HRIVNÁKOVÁ, J. – ĎURAŠ, J.:.Development Scenarios and Convergence of Slovak Economy Towards Union Average. In Ekonomický časopis, 2003, 51, č. 9, s. 1077 – 1097.

[2] KVETAN, V. – PÁLENÍK, V.: Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia. In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2003. Bratislava 8.4.2003. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2003. ISBN 80-88946-26-3. s. 17 – 21.

[3] Strednodobý finančný výhľad na roky 2003 až 2006. Bratislava, MF SR 2003.

[4] Menový program na rok 2004 a výhľad na roky 2005 až 2007. Bratislava, NBS 2003.

[5] CHAJDIAK, J. – LUHA, J.: Pohľad na predošlé konferencie Pohľady na ekonomiku Slovenska. In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2003. Bratislava 8.4.2003. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2003. ISBN 80-88946-26-3. s. 46 – 50.

[6] CHAJDIAK, J. – LUHA, J.: Výsledky prognóz a skutočnosť. In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2003. Bratislava 8.4.2003. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2003. ISBN 80-88946-26-3. s. 51 – 53.

Adresa autorov:

Doc. RNDr. Viliam Páleník, PhD.
vedúci odboru Ekonomického modelovania
Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky
Slovenská akadémia vied
Šancová 56
813 64 Bratislava
tel: 02 52 49 54 53/140
fax: 02 52 49 51 06
viliam.palenik@savba.sk

Ing. Vladimír Kvetan
Odbor ekonomického modelovania
Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky
Slovenská akadémia vied
Šancová 56
813 64 Bratislava
tel: 02 52 49 54 53/141
fax: 02 52 49 51 06
vladimir.kvetan@savba.sk

Mgr. Ján Ďuraš
Odbor ekonomického modelovania
Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky
Slovenská akadémia vied
Šancová 56
813 64 Bratislava
tel: 02 52 49 54 53/135
fax: 02 52 49 51 06
jan.duras@savba.sk

Všeobecné poznámky k ekonomickému vývoju SR a prognóza vývoja HDP a zahraničného obchodu do roku 2008

Jozef Chajdiak

1. Všeobecné poznámky

1.1 Čo je dobrá prognóza vývoja objemu HDP?

Do nie veľmi vzdialenej minulosti som žil v predstave, že „dobrá“ prognóza je buď tá, ktorú odberateľ zaplatí alebo tá, ktorá sa naplní v chode času. Ako stúpenec objektívneho hodnotenia javov som v konečnom dôsledku považoval za „dobrú“ prognózu len takú prognózu, ktorej predpovedané hodnoty sa postupom času plne uskutočnia.

Výhodou práce učiteľa je, že okrem toho, že by sa mal najprv naučiť to čo prednáša, občas, v rámci stimulácie práce mladých mozgov výklad problematiky prebieha formou kladenia otázok a mladé mozgy musia aktívne samostatne predniesť odpovede na položené otázky. Jednou z odpovedí na otázku, aká je najlepšia prognóza vývoja objemu HDP bola odpoveď, že tá „v ktorej HDP dosahuje maximum“. A vnímajúcemu učiteľovi sa po prvých štipľavých komentároch ku odpovedi otvoril nový obzor s principiálne novým pohľadom na kvalitu prognóz.

Môžeme byť v dvoch postaveniach. V prvom, našou úlohou je **svet vysvetliť** – potom kvalitou prognózy je jej reálne naplnenie v budúcom objektívnom živote. Je to pasívny prístup k životu, aj k prognóze. V druhom postavení, našou úlohou je **svet zmeniť**. V prípade úlohy zmeniť objem vytvoreného HDP v budúcnosti, je asi úlohou maximalizovať jeho objem pri existujúcich limitujúcich zdrojoch, alebo vyprodukovať jeho taký objem, aby sa naplnili iné ciele. V zásade ide o úlohu optimalizácie správania sa systému národného hospodárstva a treba definovať čo maximalizovať resp. minimalizovať a čo optimalizovať. Riešením úlohy je pri zadaných zdrojoch nastaviť parametre systému tak, aby sa zvolená cieľová funkcia maximalizovala resp. minimalizovala.

Takéto chápanie „dobrej“ prognózy predstavuje aktívny životný postoj vyjadrujúci heslom „čo treba urobiť, aby bolo tak ako chceme“ na rozdiel od pasívneho postoja, pri ktorom vyjadríme len „ak vývoj pôjde tak ako očakávame, bude tak a tak“.

1.2 Vstup do Európskej únie

Dňa 1.5.2004 nastáva pre SR zmena podmienok hospodárenie. Je otázkou, či to bude len „trochu“ zmena alebo „podstatná“ zmena. V každom prípade vstup do EÚ k 1.5.2004 je len prvým krokom nášho vstupu. Je to vstup do európskeho priestoru bez colných kontrol na hraniciach a o zhruba dva roky bez pasových kontrol na hraniciach. Napriek tomu, že vstup do EÚ je principiálne významným krokom v živote našej krajiny, podstatu plného vstupu do EÚ napĺňa až zrušenie slovenskej koruny a jej nahradenie eurom, t. j. vstup do EMÚ. Zjednodušene možno povedať, že vstup do europriestoru (1.5.2004) je tretina z plnenia úlohy

vstupu do EÚ, vstup do EMÚ je druhá tretina a tretiu tretinu predstavuje synergický efekt z jednotného pôsobenia priestoru a meny. Čiže, za necelý mesiac budeme mať tretinu z našich úloh a efektov zo vstupu do EÚ už za sebou.

Problémy so zavedenia eura možno rozdeliť do dvoch skupín. Prvú predstavuje naplnenie Paktu stability. V tejto súvislosti, z môjho pohľadu, principiálnym je problém prístupu k určeným percentám. Problém naplnenia úlohy neprevýšiť schodok hospodárenia verejných financií nad 3 % z HDP je pre nás samo o sebe dosť zložitá úloha. Cieľom sú 3 % a tak akosi sa zabúda, že rozumný schodok je 0 %. Iným aspektom je, že verejné financie obsahujú viacero zložiek a Vláda vo svojom organizovaní hospodárenia predpokladá, že lepšie hospodárenie ostatných zložiek verejných financií pokryje horšie hospodárenia štátneho rozpočtu.

Podobne je to s cifrou 60 % pri dlhu. Opäť môj „naivný“ akademický pohľad hovorí, že rozumné hospodárenie je s dlhom vo výške 0 % z HDP. Je lepšie „požičiavať“ ako „si požičiavať“. Ak máme dlh, t. j. „si požičiavame“, musíme ihneď následne niesť bremeno nákladov dlhu. A zvyčajne až do smrti platiť za to, čo sme niekedy „prejedli“.

Plnenie týchto dvoch plus ďalších úloh je kontrolované z Bruselu a Frankfurtu a euro a teda aj plnoprávne členstvo v EÚ bude, až keď ich splníme.

Druhú skupinu predstavuje podstatne zložitejšia a ťažšia problematiky. Naša cenová štruktúra vyjadrená v SKK sa dosť výrazne líši od cenových štruktúr v jednotlivých krajinách EÚ. Zavedením eura sa budeme musieť prispôsobiť cenovým štruktúram v krajinách s euro. Najväčší problém tvorí cena práce. Predstava, že občan SR by mal vyžiť z platu 400 EUR a dôchodca z dôchodku 200 EUR pri eurocenách je určite horšia ako „čierny humor“. Moja predstava, že jedno euro by malo stáť do 15 Sk je síce veľmi pripomínajúca sci-fi, ale priemerný plat pod 1100 EUR a dôchodok okolo 50O EUR až tak svetobornou predstavou nie sú. Meniť sa budú aj ceny ostatných tovarov a služieb. Pri predstave, že v momente vstupu do EMÚ bude stáť jedno euro 38 Sk , musíme počítať s cenou benzínov nad 40 Sk (čo nie je až tak veľa), ale nájomné by malo byť nad 20 tisíc SK za mesiac. Naskočia položky za zdravotníctvo a školstvo a cena práce by sa mala posunúť pri priemernom plate 1200 euro na 45 tisíc Sk za mesiac na jedného pracovníka v národnom hospodárstve. Predstavuje to radikálnu, či presnejšie veľmi veľmi radikálnu zmenu cenovej štruktúry a je otázkou, či to máme vedome „riadiť“ (kto?, ako?, čím?) alebo to ponechať na spontálny vývoj ako to bolo pri demografickom vývoji v porevolučnom desaťročí v SR s úplne novým modelom rodenia detí a sprievodnými javmi.

A z pohľadu problematiky našej dnešnej konferencie – čo to urobí s vývojom HDP?

1.3 Kam orientovať naše investície

Všeobecne platí, že odvetvia s vyššou pridanou hodnotou sú pre rozvoj lepšie ako odvetvia s nižšou pridanou hodnotou. V tomto smere sa dosť optimisticky pozerá na potenciál automobilového priemyslu na Slovensku. Niet pochýb, že príchod dvoch veľkých automobiliek znamená prínos pre SR. Je to zamestnanosť, možno dvojnásobné platy a na

druhej strane zodpovedajúce zisky pre investorov, čo pri cene 500 euro na jeden mesiac a na jedného pracovníka môže byť dosť slušné.

Určitým problémom môže byť vzdialenejšia budúcnosť. Pokiaľ naša pracovná sila bude žiť v tom, že sa jej dostane práca resp. zdvojnásobí plat, tak bude zodpovedajúco radostne reagovať na prebiehajúci vývoj a investori budú spokojní so svojimi ziskami. Keď však naša pracovná sila pochopí, že zarába len polovicu z toho, čo iné porovnateľné pracovné sily ľahko sa stane, že sa začne domáhať vyšších miezd, možno i štrajkami. To však môže viesť k ohrozeniu zisku investorov a presunu ich aktivít inde, kde je spoľahlivejšie a lacnejšie prostredie.

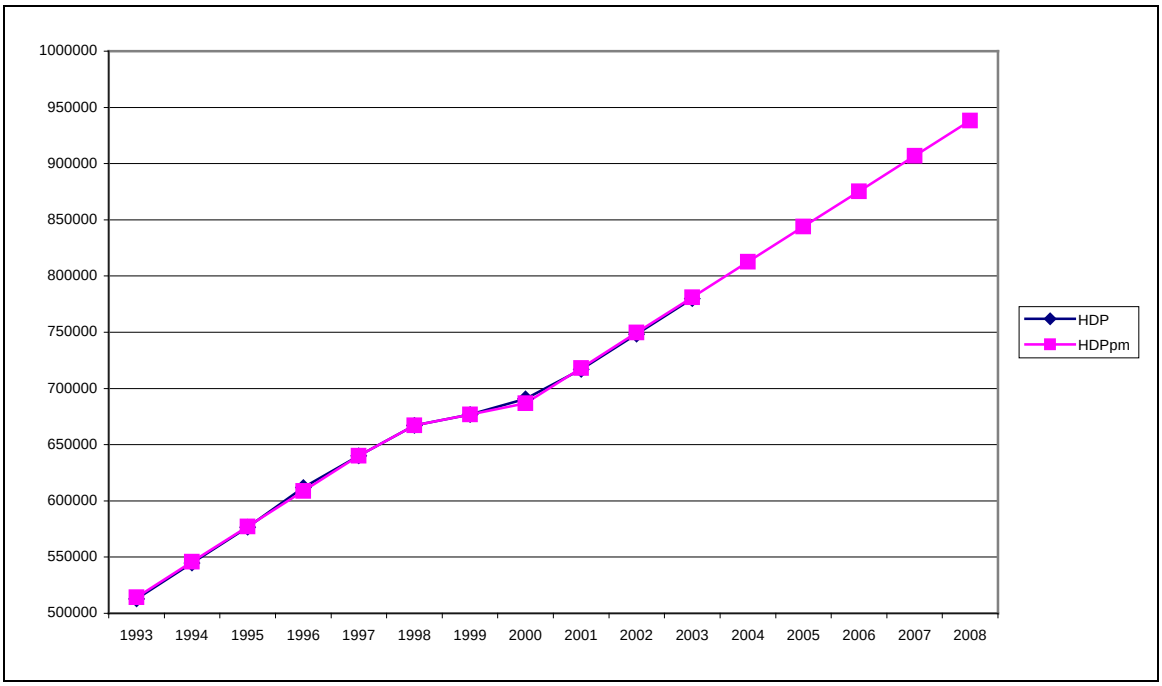
Za zamyslenie stojí aj otázka, koľko kvalifikovanej práce s vyšším podielom pridanej hodnoty z automobilového priemyslu (výskum a vývoj) bude na Slovensku. Bez jej dostatočného zázemia odchod prevažne „montážneho“ automobilového priemyslu o dvadsať rokov je scenár s nenulovou pravdepodobnosťou uskutočnenia.

Iným aspektom budúceho rozvoja z pohľadu podielu pridanej hodnoty a trvanlivosti perspektív rozvoja je **kozmický priemysel**. Pred ľudstvom stojí úloha doby – osvojiť priestor mimo planéty Zem. Nie je to len náplň akčných sci-fi seriálov, filmov, či kníh, je to reálna úloha svojim spôsobom zabezpečujúca dlhšie prežitie ľudského rodu. Už teraz sa v kozmickom priemysle hýbu obrovské miliardy peňazí, pričom výška podielu pridanej hodnoty v produkcii je nespochybniteľná. Je to medzinárodná úloha. Naši politickí predstavitelia, náš kapitál, naši ľudia, my všetci musíme v svojich rozhodovaniach, v svojej činnosti podporovať potenciál a zapojenie výskumných, vývojových aj produkčných kapacít do plnenia úloh a zarábania v kozmickom priemysle.

2 Prognózy

2.1 Prognóza ročného objemu HDP

Vychádzajúc z ročných objemov HDP v s. c. roku 1995 je číselná prognóza vyjadrená v tab. 1 a graficky znázornená na obr. 1. V prognóze sa počíta s lineárnym rastom za celé obdobie s modifikujúcimi vplyvmi za prvú etapu vývoja do roku 1997, za druhú etapu vývoja po roku 2000 a individuálne za rok 1998 a za rok 1999. Pri celkovom trende rastu, sa rast spomaľuje z posledne reálne dosiahnutého tempa rastu HDP (2003/2002) vo výške 4.2 % na prírastok vo výške 3.5 % (2008/2007). Tak mi to vyšlo z napozorovaných čísiel, hoci v súvislosti s poznámkami v bode 1.2 je to skôr výraz pesimizmu alebo historického pesimizmu.

Obr. 1 Vývoj a prognóza ročného objemu HDP v s.c. 1995

Tab.1 Vývoj a prognóza ročného objemu HDP (v mil. Sk s.c.1995), tempo rastu v %

Rok	HDP	HDPpm	HDPa	Tpm
1993	512849	514369	512849	
1994	544674	545795	544674	106.21
1995	576502	577222	576502	105.84
1996	611935	608649	611935	106.15
1997	640151	640076	640151	104.61
1998	667107	667107	667107	104.21
1999	676919	676919	676919	101.47
2000	690697	686810	690697	102.04
2001	716845	718237	716845	103.79
2002	748385	749664	748385	104.40
2003	779875	781091	779875	104.21
2004		812518	812517.5	104.19
2005		843944	843944.3	103.87
2006		875371	875371.1	103.72
2007		906798	906797.9	103.59
2008		938225	938224.7	103.47

HDPpm – prognóza vývoja objemu HDP
HDPa – 1993 až 2003 – skutočnosť, 2004-2008 – prognóza
Tpm – tempo rastu (v %)

2.2 Prognóza vývoja zahraničného obchodu

Z hľadiska prognózy ide o veľmi zložité obdobie. Lacnosť slovenskej pracovnej sily. Výmenného kurzu SKK by sme už dlhšiu dobu mohli mať výrazne kladný schodok

zahraničného obchodu. Nemáme, hoci vývoj posledného roka má v tomto zmysle veľmi pozitívny smer.

Príchod dvoch, z hľadiska nášho zahraničného obchodu, gigantických automobiliek výrazne zvýši objem dovozu (k existujúcemu stavu plus celý objem investície plus dovoz súčiastok pre konkrétne autá) a tiaž objem vývozu (existujúci stav plus export hotových aut) s otázkou k veľkosti salda zahraničného obchodu.

Vstup do EÚ ruší colnice medzi krajinami EÚ a je otázne, ako sa zmenia nové čísla zahraničného obchodu zisťované iným spôsobom.

Teoreticko-prakticky je zaujímavý aj vývoj zložiek zahraničného obchodu ako zložiek HDP vyjadreného v bežných a v stálych cenách. V roku 2003 v bežných cenách bol dovoz vyšší ako vývoz (záporné saldo -17.866 mld. Sk) a v stálych cenách bol zas naopak vyšší vývoz ako dovoz (kladné saldo +20.733 mld. Sk).

Vzhľadom k nedostatku potrebných východiskových informácií, zrejmej zmene etáp vo vývoji a tým aj podmienok zahraničného obchodu, presnú numerickú prognózu nebudem uvádzať.

Možno len slovne konštatovať, že:

- dovoz bude rásť so skokovitým prírastkami v roku 2005 a 2007,
- vývoz bude rásť so skokovitým prírastkom od roku 2007,
- v roku 2004 by sme mali dosiahnuť kladné saldo zahraničného obchodu s nejasným výhľadom jeho vývoja v rokoch 2005 až 2007.

[1] PÁLENÍK, V. - KVETAN, V. – HRIVNÁKOVÁ, J. – ĎURAŠ, J.:.Development Scenarios and Convergence of Slovak Economy Towards Union Average. In Ekonomický časopis, 2003, 51, č. 9, s. 1077 – 1097.

[2] KVETAN, V. – PÁLENÍK, V.: Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia. In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2003. Bratislava 8.4.2003. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2003. ISBN 80-88946-26-3. s. 17 – 21.

[3] Haluška, J. – Olexa, M.: Makroekonomický rámec vývoja Slovenskej ekonomiky v roku 2003 (s výhľadom do roku 2006). In. Pohľady na ekonomiku Slovenska 2003. Bratislava 8.4.2003. Slovenská štatistická s demografická spoločnosť, 2003. ISBN 80-88946-26-3. s. 12 – 16.

[4] Chajdiak, J.: Ekonomická analýza stavu a vývoja firmy. Bratislava, STATIS 2004.

[5] Chajdiak, J.: Štatistika jednoducho. Bratislava, STATIS 2003.

[6] Chajdiak, J.: Štatistika v Exceli. Bratislava, STATIS 2002.

28.3.2004

chajdiak@euba.sk

Rada pre hospodársky rozvoj Slovenska
Sergej K o z l í k

Pohľad na ekonomiku Slovenska 2004

V minuloročnom príspevku som prognózoval oslabenie ekonomického rastu meraného na báze hrubého domáceho produktu v stálych cenách zo 4,6 % roka 2002 na 2,9 % v roku 2003. Ako faktory zdôvodňujúce uvedené oslabenie ekonomického rastu sa naplnili predpoklady poklesu konečnej spotreby obyvateľstva a stagnácia až pokles hrubého fixného kapitálu. V podstatne väčšej miere, než predpokladala minuloročná úvaha, pozitívne na ekonomický rast pôsobili konečná spotreba verejnej správy a vývoj čistého exportu ťahaný predovšetkým produkciou a vývozom automobilky Volkwagen, pričom rast HDP v roku 2003 dosiahol 4,2 %.

Hlavné faktory ekonomického rastu 2004

V roku 2004 predpokladám v dôsledku stagnácie reálnych príjmov opäť stagnáciu, resp. pokles konečnej spotreby obyvateľstva (v roku 2003 pokles o 0,9 %).

Zhoršenie vývoja v porovnaní s extrémne priaznivým trendom v roku 2003 očakávam v oblasti čistého exportu. Tempá prírastku exportu v mesiacoch január - február 2004 naznačujú jeho postupné spomaľovanie v zrovnaní s predchádzajúcim rokom. Ak sa všeobecne, v porovnaní s rokom 2003, očakáva nárast deficitu zahraničného obchodu SR, tak v roku 2004 v relácii s rokom 2003 bude čistý export pôsobiť na vývoj HDP negatívne.

Za predpokladu, že vláda v rámci rozpočtového hospodárenia dodrží rozpočtové obmedzenia uvažované v štátnom rozpočte na rok 2004, ani konečná spotreba verejnej správy by nemala prekročiť úroveň rastu roka 2003 (+ 2,9 %). V relácii s rokom 2003 by za týchto podmienok jej vplyv bol neutrálny.

Výraznejšie oživenie možno v roku 2004 očakávať v oblasti tvorby hrubého fixného kapitálu. Minuloročný pokles o 1,4 % by mohol reálne nahradiť rast hrubého fixného kapitálu ako odraz naštartovaných investičných aktivít v súvislosti s výstavbou automobiliek v Trnave a v Žiline, vrátane príslušnej

infraštruktúry. Vývoj hrubého fixného kapitálu tak môže v značnej miere kompenzovať zhoršujúci vplyv zhoršenia zahranično-obchodnej bilancie, na ktorú bude negatívne dopadať aj dovoz zariadení a technológií.

Záver:

Rozhodujúce ekonomického rastu Slovenska v roku 2004 bude protichodné pôsobenie negatívneho vplyvu zhoršenia zahranično-obchodnej bilancie a pozitívneho vplyvu rastu hrubého fixného kapitálu. Za predpokladu vzájomnej kompenzácie uvedených faktorov a mierneho poklesu konečnej spotreby obyvateľstva je možné očakávať v roku 2004 ekonomický rast meraný HDP v stálych cenách na úrovni 4,0 %.

Ekonomický rast v rokoch 2005-2008 bude ovplyvňovať úspešnosť adaptácie hospodárstva SR na podmienky Európskej únie (v roku 2004 sa predpokladá výpadok 3000 pracovných miest v potravinárskom priemysle SR), úspešnosť nábehu nových investičných kapacít, ako i čerpania povstupových fondov EÚ. Za predpokladu zvládania týchto procesov možno v uvedenom období uvažovať s ekonomickým rastom v rozmedzí 4.0 - 5,0 %. Úspešný nábeh nových investičných kapacít môže v strednodobom horizonte prispieť aj k udržaniu vyššieho tempa rastu exportu a k udržateľnému deficitu obchodnej a platobnej bilancie.

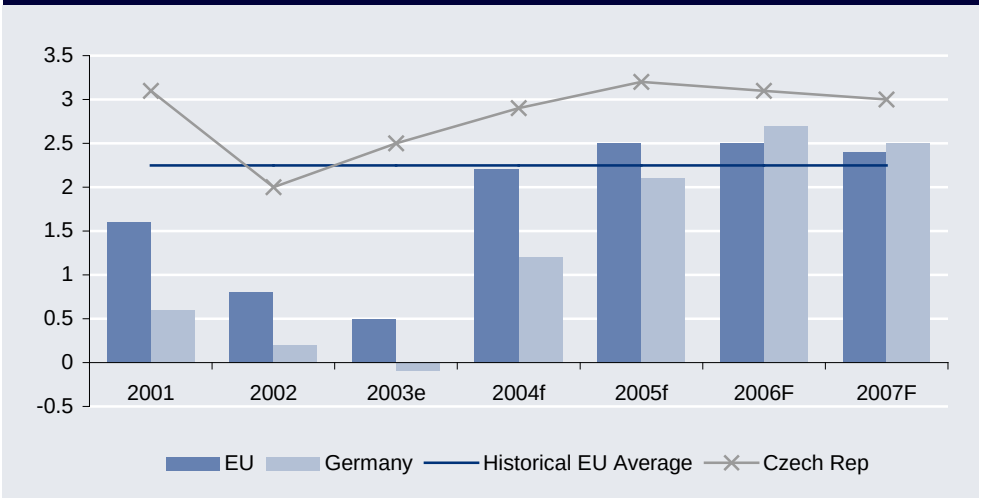
Slovenská ekonomika: odhad do roku 2008

2004

V roku 2004 očakávame pomalé oživovanie domáceho dopytu. Čisté reálne by mohli rásť o 1% a domácnosti sa naďalej budú zadlžovať z cieľom vyrovnávať úroveň svojej spotreby.

Nakoľko došlo v minulom roku k podstatnému nárastu exportnej kapacity v automobilovom priemysle (a čiastočne aj v produkcii ocele), v roku 2004 ich prírastky k rastu budú nižšie. Naopak, ostatné exportujúce sektory (ako elektrotechnika, papier, atď) by mali benefitovať z vyššieho rastu v EÚ. To bude naďalej podporovať veľmi zdravý rast slovenských exportov a priemyselnej výroby.

Graf 1 Vonkajšie ekonomické prostredie (rast HDP)

Zdroj: ING Bank

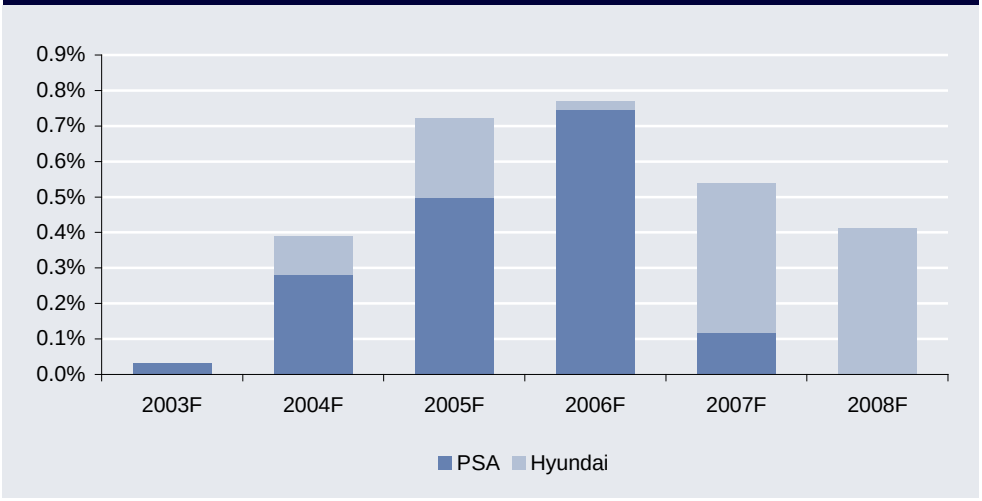
Celkovo sa produkčná medzera javí v roku 2004 ako blízka nule (a teda ekonomika je blízko svojho potenciálu).

2005 – 2006

Náhle zníženie inflácie, zotrvačnosť nominálnych nárastov miezd, predvolebné zvyšovanie domáceho dopytu ako aj impulz v stavebníctve ako následok výstavby dvoch automobiliek by mali zvýšiť ekonomický rast nad 5% ročne. V roku 2005 už predpokladáme produkciu áut v PSA na úrovni 100,000 a dosiahnutie skoro plnej kapacity v roku 2006.

Kvalita podnikateľského prostredia (daňové prostredie a kvalita pracovnej sily zohľadnujúc jej cenu) by mala naďalej spôsobovať ďalší prílev zahraničných investícií, ktoré v prvej fáze budú tvoriť dodatočný impluz hlavne v stavebníctve. Nepredpokladáme predčasné voľby.

Graf 2 Impulz z PSA a Hyundai (% z reálneho HDP)

Zdroj: ING Bank (prvotné odhady). V roku 2005 predpokladáme produkciu áut v PSA na úrovni 100,000 a v roku 2006 na úrovni 250,000 (Hyundai na úrovni 30,000). Nárast produkcie v Hyundai by sa mal koncentrovať v rokoch 2007 a 2008 až na úroveň 300,000.

2007 – 2008

Zníženie dynamiky kúpyschopnosti v povolebnom roku 2007 by nemalo byť dramatické a reálne mzdy by nemali klesnúť. Dôležitou otázkou bude ako sa zachová nové vedenie centrálnej banky, ak vzniknú problémy so spĺňaním inflačného kritéria (ako predpokladáme). Nepredpokladáme, že NBS sa bude snažiť dosiahnuť inflačné kritérium aj za cenu prílišného zníženia rastovej dynamiky. Predpokladáme zmenu konzervatívneho názoru na kurz slovenskej koruny a využitie posilňovania nominálneho kurzu na udržanie nižšej inflácie. Takisto znižovanie deficitu verejných financií sa bude sústrediť hlavne v prvej polovici volebného obdobia.

Tabuľka 1 Rast HDP (prognóza)

	2004o	2005o	2006o	2007o	2008o
Rast HDP	4.4%	5.1%	5.5%	4.6%	5.5%

Source: ING Bank

Námety na zamyslenie

Kvalita riadenia verejných financií by sa mala naďalej zvyšovať. Posilnenie pozitívnych externalít ako je vzdelanie (najmä vysoké školy) a infraštruktúra (najmä dialnice) by malo pritiahnuť viac verejných zdrojov z menej pozitívnych oblastí (ako je napr. poľnohospodárstvo). Existenia lobystických skupín a ich naviazanie na politické strany a nízka ekonomická kapacita v niektorých politických stranách však bude pôsobiť ako brzdiaci faktor voči zlepšeniu efektivity alokácie peňazí daňovných poplatníkov.

Mierne zníženie rovnej dane smerom k 15% v prípade pozitívneho vývoja verejných financií by mohlo takisto podporiť dlhodobý ekonomický rast.

Přímé zahraniční investice ovlivňují výhled ekonomiky

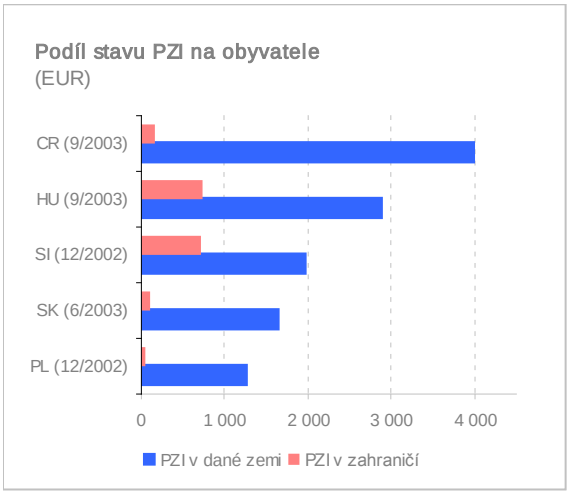
Marek Gábriš, Petr Dufek - ČSOB

O výhodách PZI asi není třeba dlouze psát. Všeobecně můžeme uvést, že PZI obvykle urychlují restrukturalizaci v případě již existujících firem; v případě nových firem vedou k vytváření nových pracovních míst a k rychlému rozvoji výrobních a exportních kapacit. Obecně platí, že podniky pod zahraniční kontrolou patří mezi nejúspěšnější firmy v dané zemi a výrazně se podílejí na růstu vývozu a zaměstnávají desetitisíce lidí. Jejich příznivý vliv na ekonomiky zemí v našem regionu je nesporný. Slovensku se daří získávat stále více velmi zajímavých investic, které se postupně podílejí na zlepšující se výkonnosti slovenské ekonomiky a navozují příznivá očekávání dalšího vývoje slovenského hospodářství.

O pravděpodobně největší z letošních přímých zahraničních investic v regionu kandidátských zemí střední a východní Evropy je rozhodnuto - bude se realizovat na Slovensku. Stranou zájmu automobilky Hyundai (Kia) zůstalo Polsko, Maďarsko i Česká republika. Slovensko tak v krátké době získalo po PSA další automobilku, která hodlá investovat do nového závodu přibližně 700 mil. eur a vytvoří téměř tři tisíce pracovních míst. Země střední a východní Evropy, které se v květnu stanou členy Evropských společenství, představují pro zahraniční investory velmi zajímavé trhy. Nejde však o homogenní trh, neboť mezi kandidátskými zeměmi existují značné rozdíly, které mj. rozhodují o konečném vítězi té které investice.

Preference investorů se mění

Do čtyř kandidátských zemí (SR, ČR, Polska a Maďarska) proudily po roce 1993 investice v průměrné hodnotě přibližně 10 mld. dolarů ročně. Část z těchto prostředků směřovala do privatizace, část do greenfield projektů. V přílivu PZI v regionu jednoznačně vede Polsko následované jen s těsným odstupem Českou republikou. Vezmeme-li však v úvahu velikost trhů, je jasným vítězem ČR s PZI na obyvatele okolo 4000 dolarů. Zájem o region zůstává i nadále stále vysoký, avšak ve struktuře přílivu a zájmu investorů o jednotlivé země dochází ke změnám. Do popředí se stále více dostává Slovensko, které kromě dvou již zmíněných automobilek získává i další, i když menší, velmi zajímavé projekty. Přestože celkový objem PZI na Slovensku zatím zůstává stále na relativně nízké úrovni, brzy se situace výrazně změní. V hodnotách PZI se zatím ještě neprojevily obě již zmiňované automobilky ani jejich dodavatelé, kteří se rovněž připravují ke vstupu na slovenský trh. Slovensko, jako dřívější outsider v zájmu zahraničních investorů i ve vztahu k EU, se tak v posledních letech dostává na výsluní zájmu. Za zvýšeným zájmem o slovenský trh může stát - kromě změny image země a reforem - mj. nízká cena práce, kterou SR nabízí.

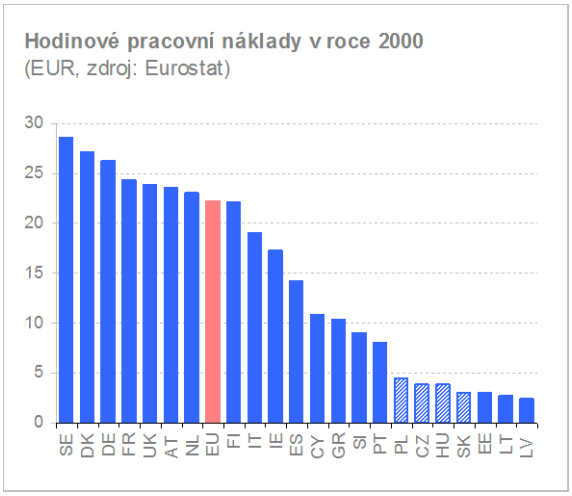
Cena práce na Slovensku je nejnižší ze skupiny středoevropských kandidátských zemí

Ze srovnání, zpracovaného Eurostatem z dat roku 2000, vyplývá, že mezi budoucími a současnými členskými zeměmi Unie existuje ve výši pracovních nákladů značný rozdíl. Zatímco průměrné hodinové pracovní náklady v Unii dosahovaly 22,2 eur, tak ve čtyřech uvedených zemích to bylo jen 3,1-4,5 eura, tj. 14-20 % průměrné ceny práce v Unii. Samozřejmě že i mezi zeměmi Unie existují značné rozdíly, které se dají ilustrovat oběma extrémy, a sice od 8,1 eur v Portugalsku až po Švédsko s 28,5 eury. Kandidátské země však mají pro investory příznivější mzdové podmínky i ve srovnání s nejslabšími ekonomikami Unie. Slovensko, které mělo náklady práce nejnižší (3,1 eur), navíc v posledních letech usiluje o omezení růstu pracovních nákladů, event. o jejich pokles. Naproti SR stojí Polsko s nejvyššími náklady v regionu. V Polsku, které se mimochodem rovněž ucházelo o výstavbu závodu Hyundai, tyto náklady převyšovaly slovenskou úroveň dokonce o více než 46 %.

Je tedy zřejmé, že kandidátské země mají co nabízet a v nákladových ukazatelích jsou v podstatně výhodnější pozici než země Unie. Je pravděpodobné, že právě tato výhoda je hlavním lákadlem pro investory z nečlenských zemí, kteří chtějí následně využít snadný přístup na jednotný trh a s nižšími výrobními náklady konkurovat producentům z původních členských zemí. Ovšem pozice, která by byla budována pouze na nízkých mzdových nákladech, by nemusela být dlouhodobě udržitelná. Spoléhat se pouze na nižší mzdové náklady by bylo

krátkozraké už proto, že další země bývalého socialistického bloku mohou nabídnout ještě levnější pracovní sílu. V Rumunsku a Bulharsku vyšly hodinové náklady práce dokonce jen na 1,35 eura, respektive 1,51 eur, což bylo jen 6-7 % průměrných pracovních nákladů v EU. Současnou nevýhodou těchto zemí je však politická i ekonomická nejistota v širším slova smyslu a skutečnost, že tyto země nadále zůstávají vně unie i po letošním rozšíření.

I přes vysoký příliv zájmu investorů o region střední a východní Evropy se začínají objevovat první odchody investorů dále na východ či do asijských zemí. Naštěstí stále nelze hovořit o nějakém trendu jako spíše o několika specifických případech, které se odehrály především v Maďarsku a v ČR. V ČR to byl například Flextronix, který měl zaměstnávat několik tisíc lidí v elektrotechnickém průmyslu, v Maďarsku šlo o pobočku IBM nebo o výrobu x-boxů. Ačkoliv se jedná o dílčí případy, vždy je nutné podívat se na příčiny odchodu investorů. Obecně lze najít dva hlavní důvody pro přesun nebo ukončení výrob v podnicích pod zahraniční kontrolou, a sice: 1) slabší světovou poptávku, a 2) rostoucí mzdové náklady. Je třeba si zvyknout na to, že někteří investoři mohou trh opustit a přestěhovat se jinam, což se zejména u pracovně náročnějších výrob bude stávat. Tento proces je logický a problematickým se může stát teprve tehdy, pokud by zesílil a vytvořil trend odlivu investic. Atraktivita kandidátských zemí tím však nemusí utrpět, protože ještě řadu let bude existovat rozdíl v cenách nemovitostí, pozemků a pracovní síly ve prospěch nových členských zemí. Na druhé straně může zesílit trend repatriace zisků, který zatím není silný u většiny kandidátských zemí. Je to patrné z údajů za Maďarsko a Českou republiku, kde je vidět, že větší část zisků je stále reinvestována.

PZI jsou jedním z hlavních faktorů restrukturalizace ekonomik kandidátských zemí a výrazně se podílejí na růstu výrobních proexportně orientovaných kapacit těchto zemí. Je zřejmé, že v oblasti zahraničního obchodu existuje ještě značná mezera mezi malými otevřenými ekonomikami kandidátských zemí a podobnými ekonomikami členských zemí Unie. Příliv PZI do značné míry tuto mezeru umožňuje snižovat a stimuluje tak růst hospodářství těchto zemí. Hospodářské reformy na Slovensku prováděné po roce 1998 jsou klíčovým faktorem, který pomohl změnit image SR v očích zahraničních investorů a vede k rozvoji PZI v SR a umožňuje Slovensku čerpat veškeré výhody, které PZI přinášejí.

PZI pomáhajú k lepším výsledkom aj zahraničnému obchodu

PZI podporili export

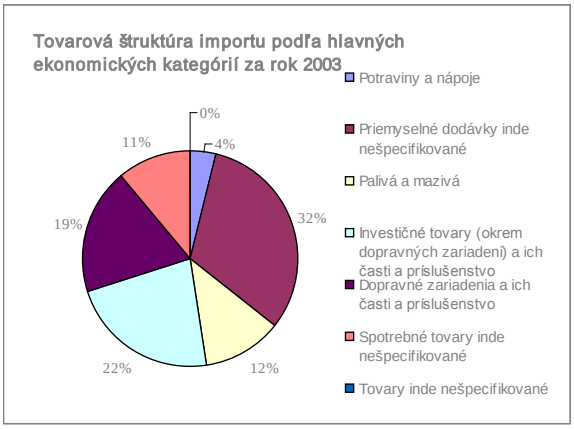
Prílev priamych zahraničných investícií vedie v malých otvorených ekonomikách k výraznej zmene nielen v štruktúre hospodárstva, ale aj štruktúre zahraničného obchodu. Slovensko s podielom obratu obchodnej bilancie na HDP dosahujúcim takmer 200 % je toho dobrým príkladom. Výraznejší „boom“ nastal v prílieve PZI po roku 1999 a prispel aj k značnej zmene štruktúry exportu. Samozrejme po uvedení stabilizačných balíčkov v rokoch 1999-2000 bol zahraničný dopyt jediným motorom rastu. V tejto súvislosti sa dá do popredia vyzdvihnúť automobilový priemysel a samorejme ďalšie odvetvia, ktoré naň bezprostredne nadväzujú. Smozrejme v prvej fáze sme boli svedkami zhoršovania obchodnej bilancie pod vplyvom investičných dovozov. Tie boli potrebné na rozbehnutie nových výrob. Ovocie začala krajina zbierať až koncom roku 2002 – výsledkom bolo vyššie dynamika exportu a postupný pokles schodku obchodnej.

Hlavným problémom slovenskej ekonomiky bol a do istej miery ešte stále jej štruktúra a práve PZI pomáhajú vylepšiť situáciu. K výraznému zlepšeniu externej nerovnováhy prispel okrem utlmemnia domáceho dopytu aj rozvoj nových exportných kapacít v už spománanom automobilovom priemysle. V tejto súvislosti sa častohovorí o prílišnej orientácii na jedno odvetvie. Na druhej strane však treba brať do úvahy, že o PZI sa bojuje v reálnom čase a konkurencie je silná. Okrem toho automobilky so sebou ťahajú ďalšie množstvo investícií, ktoré môžu svoju výrobu diverzifikovať.

Štruktúra zahraničného obchodu

Okrem samotných výslekdov, je samozrejme podstatná aj štruktúra zahraničného obchodu. Veľkú pozornosť si pritom zaslúži najmä štruktúra dovozov. Z pohľadu hospodárskej politiky je pritom dôležité rozčleňovať importy na spotrebného a investičného charakteru.

V malej ekonomike jako je Slovensko sa totiž nárast domáceho dopytu spravidla neprejavuje zvýšenýmiinflačnými tlakmi, ale prvotne vo forme zhoršenej obchodnej bilancie. Až sprostredkovane sa môžu dostaviť signály inflačných tlakov ovplyvnených depreciáciu kurzu. Rok 2003 bol neobyčajne priaznivý z pohľadu tak celkových výsledkov zahraničného obchodu jako aj jeho pomerne priaznivej štruktúry. Z údajov ŠÚ SR vyplýva, že investičné tovary sa podieľali na celkovom importe 22 %, priemyselné dodávky 32 % a dovoz dopravných zariadení 19 %. Dovozy orientované do spotreby sa podieľali na celkovom importe iba 11 %. V najbližšom období sa dá očakávať oživenie investičných dovozov spojených s budovaním nových exportných kapacít (oznámené projekty PSA a Hyundai/KIA). Treba však rátať aj s postupným oživovaním spotrebných dovozov kvôli odozneniu nepriaznivých dopadov reforiem a teda návratom reálnych miezd na trajektóriu rastu.

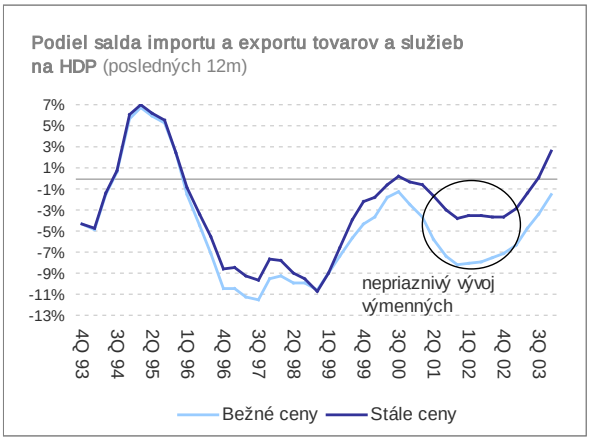

Problém dvojitého deficitu

Pri analyzovaní výsledkov zahraničného obchodu sa nedá obísť problém takzvaného dvojitého deficitu. Ide o jav, pri ktorom rozpočtový schodok (presnejšie schodok verejných financií) ťahá so sebou aj deficit zahraničného obchodu. Typickým príkladom tohoto javu boli roky 97/98 ale aj 2001/02. Podobný príklad nám ponúka aj susedné Maďarsko, ktoré muselo z tohto dôvodu čeliť menovej kríze. Vláda v poslednomobdobí však urobil v tejto oblasti pomerne veľký pokrok a podarilo sa jej zredukovať schodok verejných financií na 3,6 % HDP. To bol samozrejme tiež jeden z predpokladov na pozitívny vývoj obchodnej bilancie počas roku 2003.

Vývoj výmenných relácií

Pokiaľ hovoríme o vývoji externej ekonomiky, nemôžeme sa nezastaviť pri problematike cien. Okrem obratu v bežných cenách je totiž dôležitý aj vývoj výmenných relácií. Žiaľ údaje o deflátoroch zahraničného obchodu sú k dispozícii iba na štvrťročnej báze. Pozreli sme sa teda na to, ako by vyzeralschodok obchodu v pomere k HDP v bežných a stálych cenách. V roku 2002 bol vývoj v bežných cenách ovplyvnený nepriaznivým cenovým vývojom – deficit v bežných cenách rástol oveľa rýchlejšie ako v stálych cenách. To mohlo byť spôsobené oveľa rýchlejším rastom cien dovážaných výrobkov ako cien exportov. Situácia sa však za posledné obdobie výrazne zlepšila a schodok v stálych a bežných cenách sa začal zbližovať. Výsledok v stálychcenách sa dokonca dostal do „čiernych čísiel“ po prvý raz po 8 rokoch (ak neberieme do úvahy krátkodobé zlepšenie v 3Q 2000).

Niekoľko veľkých ťahá export

Ďalším dôležitým problémo, ktorý je nevyhnutné zdôrazniť je vplyv veľkých spoločností na chod celej ekonomiky. Napríklad v roku 2002 (údaje za rok 2003 ešte nie sú k dispozícii) bol podiel exportu 15 najväčších vývozcov na celkovom exporte tovarov približne 37 %. Podiel na exporte tovarov a služieb bol sice menší, približne 31 %, stále však veľmi významný. V budúcnosti sa však dá očakávať, na základe rozporacovaných projektov, príchod nových exportných kapacít. Tie by mali tento problém pomôcť čiastočne riešiť. K stimulácii by samozrejme mala vieť aj daňová reforma lákajúca ďalších investorov.

Implikácie pre finančné trhy

Vývoj obchodnej bilancie je kľúčový pre budúci vývoj devízového kurzu a teda sprostredkovane aj pre peňaženky všetkých občanov. Keďže v najbližších rokoch predpokladáme zotrvanie schodku zahraničného obchodu v menovo bezpečnom pásme a zvýšený prílev PZI, mal by aj naďalej pretrvávať tlak na zhodnocovanie meny. Samozrejme vynára sa otázka nakoľko je silný kurz nebezpečný pre domácich exportérov a nakoľko ohrozuje ich cenovú konkurencieschopnosť na zahraničných trhoch. V tejto súvislosti sa často poukzauje na fakt, že lepšie výsledky zahraničného obchodu sú ťahané najmä automobilovým priemyslom a ostatné odvetvia zaostávajú. Samozrejme, že lepšie výsledky obchodnej bilancie vytvárajú tlak na posilňovanie meny a teda aj na domácich výrobcov. Tento tlak by ich však mal donútiť k reštrukturalizácii výroby a k zvýšeniu produktivity práce. A toto by mal byť cieľ o ktorý by sme sa mali snažiť všetci.

AKO VNÍMA EKONOMICKÚ SITUÁCIU NA SLOVENSKU SPOTREBITEĽ

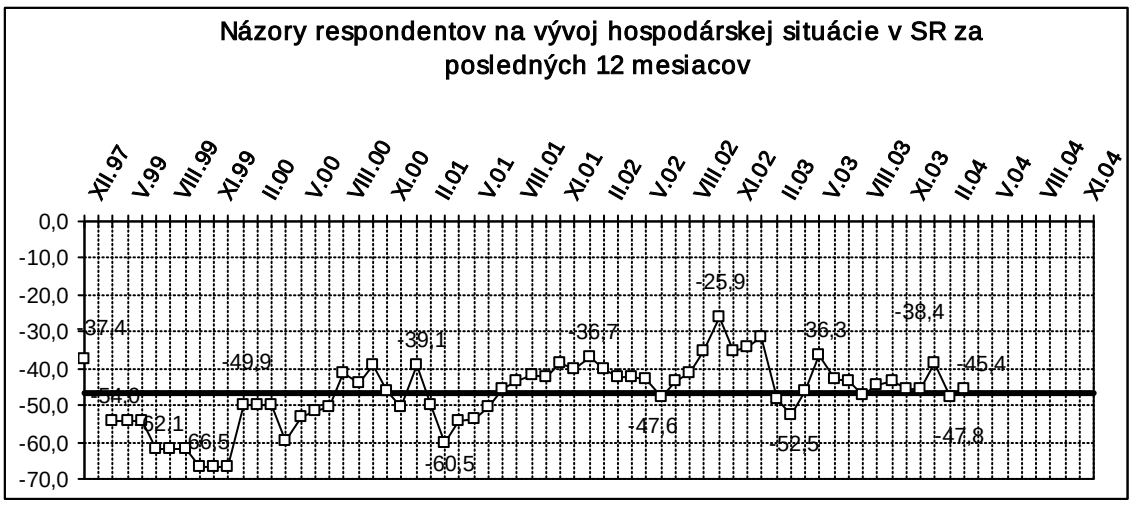
Valéria Bezáková, Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR

Spotrebiteľský barometer je prieskumom verejnej mienky, v ktorom sa sledujú spotrebiteľské nálady občanov starších ako 16 rokov. Toto zisťovanie je súčasťou medzinárodného programu, v rámci ktorého sa skúmajú názory investorov, výrobcov, obchodníkov, poskytovateľov služieb a spotrebiteľov. Tie vo svojom súhrne slúžia ako podklad na predpoveď ekonomického vývoja jednotlivých krajín i väčších územných celkov. Do programu sú zapojené členské štáty EÚ i štáty, ktoré sa o toto členstvo uchádzajú. Prieskumy sú koordinované a podporované Riaditeľstvom pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie. Zisťovania u spotrebiteľov začal Ústav pre výskum verejnej mienky pri ŠÚ SR pravidelne uskutočňovať v apríli 1999 najprv so štvrťročnou, neskôr s mesačnou periodicitou. Prostredníctvom 15 indikátorov sa sledujú názory obyvateľov na finančnú situáciu v domácnosti, úmysly investovať, ale aj mienka o súčasnom dianí v ekonomike a očakávania jej ďalšieho vývoja. Počas prvej marcovej dekády 2004 na otázky odpovedalo 1300 občanov SR reprezentujúcich populáciu Slovenska od 16 rokov vyššie v znakoch: pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť bydliska a kraj. V tejto informácii sa pristavíme pri tej časti Spotrebiteľského barometra, v ktorej verejnosť posudzuje zmeny celkovej ekonomickej situácie za posledných 12 mesiacov a odhaduje jej vývoj v nasledujúcom období. Výsledky sú uvedené v prepočítanej podobe koeficienta, ktorý nadobúda hodnoty z intervalu od –100 (v prípade, ak sú všetky výroky oslovených osôb maximálne nepriaznivé) do +100 (v opačnom prípade, ak sú všetky výroky maximálne priaznivé).

Hodnotenie doterajšej hospodárskej situácie na Slovensku

Vo vyjadreniach respondentov o doterajšom vývoji hospodárstva na Slovensku dlhodobo prevládajú záporné odpovede nad kladnými, čo sa prejavuje záporným znamienkom prepočítaného indikátora. Nespokojnosť obyvateľov s dovtedajším vývojom ekonomiky na Slovensku kulminovala minulý rok v marci 2003 na úrovni 52,5 bodu. Napätie potom začalo klesať až po úroveň –36,3, ktorá bola dosiahnutá v máji 2003, vzápätí sa však opäť zvýšilo a s výnimkou januára 2004, kedy dočasne opäť pokleslo, až do súčasnosti osciluje v tesnej blízkosti dlhodobého priemeru. Hodnotenia ekonomickej situácie na Slovensku v marci tohto roku (-45,4) boli u spotrebiteľov mierne zhovievavejšie ako pred rokom. Rozdiel predstavoval 7,1 bodu.

Graf č. 1

Očakávaný vývoj ekonomiky na Slovensku

Pri odhadovanom vývoji ekonomickej situácie na Slovensku obavy spotrebiteľov kulminovali v novembri 2002 a do mája 2003 napätie klesalo. Potom však opäť stúplo a väčšiu časť druhého polroku 2003 boli očakávania spotrebiteľov pesimistickejšie ako dlhodobý priemer. Od januára 2004 sa situácia začala zlepšovať. Po viac ako deväť bodovom medzimesačnom skoku v marci 2004 sa pesimizmus obyvateľov znížil natoľko, že najnovšia hodnota (–29,6) bola najpriaznivejším zistením za posledných 17 mesiacov a dostala sa do pásma, kde boli výsledky menej pesimistické ako dlhodobý priemer. V porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka možno konštatovať, že v aktuálnom prieskume boli očakávania respondentov výraznejšie optimistickejšie ako pred rokom. Posun od marca 2003 predstavoval 12,3 bodu.

Graf č. 2

Hodnotenia a očakávania vývoja hospodárskej situácie v členských štátoch EÚ

Generálne riaditeľstvo pre ekonomické a finančné záležitosti Európskej komisie každý mesiac (s výnimkou augusta) uverejňuje na http://europa.eu.int/comm/economy_finance Výsledky podnikateľských a spotrebiteľských prieskumov (Business and Consumer Survey Results), kde možno nájsť údaje o vývoji ekonomického indikátora ESI (Economic sentiment indicator) vyrátaného na základe zozbieraných názorov v oblasti priemyslu, stavebníctva, obchodu a u spotrebiteľov za každý štát, i za Európsku úniu ako celok. Zároveň poskytuje aj podrobnejšie výsledky za prieskumy a jednotlivé indikátory, zatiaľ však len za členské štáty. Uvedené údaje sú z marca 2004.

V marci pred rokom občania členských štátov EÚ hodnotili doterajší vývoj hospodárskej situácie vo svojej krajine číslami od –73 do -11. Tento rok boli hodnoty menej pesimistické, posunuli sa do intervalu medzi –54 a +1. Podľa dostupných údajov bola v marci 2004 najväčšia nespokojnosť s vývojom ekonomiky v Taliansku (-54), v Holandsku (-52) a v Portugalsku (-51), zhovievavejšie hodnotenia poskytli obyvatelia Fínska (+1) a Dánska (-4). Marcová hodnota pre Slovensko (-45) je relatívne priaznivejšia ako v Taliansku, Holandsku a Portugalsku, ale nepriaznivejšia ako priemer pre členské štáty EÚ (-35). Rozdiel predstavuje 10 bodov. Údaje možno porovnať v tabuľke na nasledujúcej strane.

Z tabuľky ďalej vyplýva, že aj v laických hospodárskych prognózach obyvateľov členských štátov Európskej únie v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka pesimizmus poklesol. Hodnota indexu (-12) o očakávanom hospodárskom vývoji za EÚ ako celok je o 14 bodov priaznivejšia než pred rokom (-26). V marci 2004 sa údaje za jednotlivé krajiny

pohybovali v intervale od –28 (Portugalsko) do +7 (Fínsko). V štyroch členských štátoch prevládal optimizmus nad pesimizmom, v ostatných krajinách to bolo opačne. Ani v jednom regióne však obavy z budúceho vývoja ekonomiky neboli vyššie ako na Slovensku (-30). Pri tomto indikátore od EÚ ako celku delila Slovensko vzdialenosť 18 bodov. Vo všeobecnosti v očakávaniach budúceho vývoja bolo menej pesimizmu ako v hodnoteniach doterajšieho ekonomického vývoja.

Tabuľka č. 1

Indikátor	Ako sa vyvíjala hospodárska situácia v štáte v uplynulých 12 mesiacoch		Ako sa bude vyvíjať hospodárska situácia v štáte v nasledujúcich 12 mesiacoch	
Obdobie	marec 2003	marec 2004	marec 2003	marec 2004
Belgicko	-51	-21	-27	+5
Dánsko	-14	-4	-11	+5
Spolková republika Nemecko	-58	-43	-29	-20
Grécko	-41	-28	-34	-6
Španielsko	-27	-15	-18	-4
Francúzsko	-45	-43	-31	-13
Írsko	-50	-22	-31	-8
Taliansko	-51	-54	-17	-15
Luxembursko	-35	-29	-24	-5
Holandsko	-73	-52	-35	-9
Rakúsko	-41	-27	-11	+1
Portugalsko	-59	-51	-51	-28
Fínsko	-11	+1	-5	+7
Švédsko	-24	-13	-6	-2
Veľká Británia	-33	-18	-29	-9
Európska Únia spolu	**-46**	**-35**	**-26**	**-12**
Slovensko	*-53*	*-45*	*-42*	*-30*

Zhrnutie

Hodnotenia doterajšieho vývoja ekonomickej situácie na Slovensku za uplynulých 12 mesiacov sa väčšinou pohybovali okolo hodnoty dlhodobého priemeru. V porovnaní s marcom 2003 došlo k poklesu zastúpenia negatívnych vyjadrení u občanov. Pri očakávaniach budúceho vývoja ekonomiky v krajine bola väčšina údajov z uplynulých 12 mesiacov pesimistickejšia ako dlhodobý priemer. Od začiatku roka však dochádza k obratu, posledný marcový údaj je priaznivejší ako v rovnakom období roku 2003 a leží v pásme výsledkov optimistickejších ako dlhodobý priemer. Pri medzinárodnej komparácii vidno, že vyjadrenia obyvateľov Slovenska o doterajšom vývoji ekonomiky sú podobné ako v niektorých členských štátoch EÚ. Čo sa však týka budúcnosti hospodárstva v krajine, obavy sú väčšie.

ZRÚTIL SA DOMČEK Z KARÁT ALEBO REVOLÚCIA

Jozef Chajdiak

Zmena systému koncom roka 1989 dostala názov nežná revolúcia. Neboli mŕtvi, radostne sa štrngalo kľúčmi, vytvárali sa koridory. Zdalo sa, že sa zrútil jeden 40 rokov totalitne budovaný domček z karát a nie, že ide o revolúciu. Postupom času zmena systému nadobúdala konkrétnu praktickú podobu a študoval sa aj pojem „revolúcia“. **Revolúcia je zmena vlastníckych vzťahov**. Z pohľadu tejto definície a dnešného stavu vecí môžeme jednoznačne konštatovať, že nežná revolúcia bola revolúcia.

Predchádzajúci systém bol založený na osobnom a všeľudovom vlastníctve. Rodina (osoba) mala dom (byt), jeho zariadenie, osobné veci, možno nejakú drobnú výmeru pôdy, auto, snaživejší chatu, nejaké peňažné prostriedky v hotovosti alebo na vkladnej knižke v banke. Ostatné bolo vo všeľudovom vlastníctve: prírodné zdroje, pôda, siete, továrne, obchod, iné. Štát a strana ako konkrétne vyjadrenie správcu všeľudového vlastníctva organizovali výrobu, využitie zdrojov a z výsledkov práce zabezpečovali chod národného hospodárstva ako aj spoločnosti ako celku, starali sa o rozvoj výroby, infraštruktúry, vzdelania, zdravia, kultúry, športu, zabezpečovali chod a vybavenie mocenskej mašinérie, zabezpečovali plnú zamestnanosť a sociálnu starostlivosť o človeka od jeho narodenia do smrti. Všetko zo zdrojov vytvorených na báze všeľudového vlastníctva.

Vzťah obyvateľov k všeľudovému vlastníctvo bol vlažný. Snáď ho môže charakterizovať výrok „kto nekradne okráda svoju rodinu“.

Zmenou systému po roku 1989 sa všeľudové vlastníctvo prakticky nebránené ľudom sa stalo predmetom záujmu revolučných a pridružených síl. Časť všeľudového majetku prešla do rúk zamestnancov, časť prešla do rúk domácich „žralokov“, časť získal zahraničný kapitál, časť sme jednoducho prejedli a niečo je ešte stále všeľudovo naše (napríklad Ďumbier).

Všeľudové vlastníctvo sa prakticky zmenilo na súkromné vlastníctvo. Zmenou vlastníckych pomerov **skončilo** zabezpečovanie rozvoja ekonomiky, chodu štátu, sociálneho a zdravotného zabezpečenia, vzdelania a kultúry, plnej zamestnanosti a sociálnej solidarity, socialistického plytvania a iného zo zdrojov vytvorených za pomoci všeľudového majetku. A nový majetok v súkromnom vlastníctve má za úlohu uspokojovať záujmy a potreby nového súkromného vlastníka, má za úlohu produkovať ďalší súkromný majetok v súkromnom vlastníctve, a nie starať sa o materiálne zabezpečenie všeľudových potrieb.

„Krv“ revolúcie sa v plnej miere začína prejavovať v tom, že každý občan sa v nevídanej (40 rokov) miere musí starať v čoraz plnšej miere o čoraz viac aspektov svojho života v čoraz drahšej miere, na druhej strane však slobodne a demokraticky.

Keďže nežná revolúcia bola revolúciou a porevolučný chaos je nevyhnutnou súčasťou behu času, musíme mať teraz snahu individuálne čo najviac produkovať, aby sme z individuálnych daní v lepšej miere uživili chod spoločnosti ako celku, ktorý voľakedy živili zdroje vytvorené na báze všeľudového vlastníctva.

MODELY VYHODNOTENIA REFERENDA

Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc.[1]

Referendum je najlepším prejavom demokracie v krajine. Umožňuje riadiť krajinu v zmysle zadanej otázky v súlade s väčšinovým názorom obyvateľstva. I keď vo všeobecnosti nikto nebude pochybovať o demokratickosti tohto spôsobu výberu voľby, v praktických aplikáciách možno nad „demokratickosťou“ vyhodnotenia výsledkov referenda úspešne pochybovať.

V čom je problém? V klasickom prístupe sa predpokladá, že každý občan má jednoznačnú odpoveď na referendovú otázku, ktorý vyjadrí svojim hlasovaním. Problémom však je, že už aj v menej vyspelých demokraciách existuje skupina občanov, ktorým je odpoveď na referendovú otázku ľahostajná a referenda sa určite nezúčastnia. Ich podiel na celkovom elektoráte je od krajiny ku krajine, od referenda k referendu premenlivý, ale určite nie zanedbateľný. Čo s ním? Aký názor má občan, ktorého životným postojom je nezúčastniť sa referenda? **Hlasuje „za“ alebo „proti“ pri referendovej otázke?**

Druhú nejasnú skupinu tvoria občania, ktorí síce majú jasnú odpoveď na referendovú otázku, ale z rozličných príčin sa referenda nezúčastnia. Ako sa vyhodnotí pri sčítaní hlasov ich postoj? Bude ich hlasovanie vyhodnotené ako hlas „za“ alebo „proti“?

Jasný je len postoj tej časti občanov, ktorí sa referenda zúčastnia a hlasujú buď „za“ alebo „proti“.

Náš súčasný stav predpokladá kvórum aspoň polovica občanov a víťazí odpoveď na otázku, ktorá získa nadpolovičnú väčšinu hlasujúcich. Zo spôsobu vyhodnotenia hlasovania vyplýva, že „proti“ je nielen časť bezprostredne hlasujúcich, ale aj každý nehlasujúci. **Najlepším** spôsobom ako hlasovať proti, je referenda **sa nezúčastniť.** V prípade, že je nadpolovičná väčšina občanov „proti“, môže svoju vôľu vyjadriť priamo v referende a výsledok je „proti“, ale môže spojiť svoje hlasy s nehlasujúcou ľahostajnou časťou občanov, referenda sa nezúčastniť a tým spôsobiť jeho neplatnosť, čo prakticky v konečnom dôsledku znamená výsledok „proti“. Platný stav vyhodnotenia referenda u nás **je značne nedemokratický**! Pri hlasovaní „proti“ formou neúčasti, na presadenie voľby „za“ je potrebná nadpolovičná väčšina občanov a nielen nadpolovičná väčšina hlasujúcich.

Pri nižšom kvóre ako 50 % je stratégia voľby „proti“ formou neúčasti na referende trochu zložitejšia a jej úspešnosť závisí od rozloženia hlasov „za“, „proti“ a podielu „ľahostajných“.

Otázkou je, či brať nehlasujúcich do rozhodovania o výsledku referenda. Či ich hlas znamená hlas „za“ alebo „proti“?

Zdá sa, že model vyhlásenia referenda za platné pri účasti aspoň jedného hlasujúceho je podstatne demokratickejší model ako keď pre platnosť referenda sa požaduje 50 % či iné percento účasti.

---

[1] Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – mimoriadny profesor na Katedre štatistiky FHI EU v Bratislave

Referenda sa môže zúčastniť každý. Komu je však jedno, tomu je všetko jedno a jeho hlas je nezaujímavý a nech nesie dôsledky svojho nezáujmu. Dôležité sú hlasy aktívnych účastníkov a väčšina z aktívne hlasujúcich rozhoduje. Je to priamy boj tých, čo sú „za“ a tých čo sú „proti“ bez špekulujúcich skresľujúcich zákonných rozhodnutí. Kvórom pre naše referendá by mal byť **aspoň jeden platne odovzdaný hlas.**

Iný spôsob riešenie uvedeného problému je zo zákona povinná účasť na referende. Občan – volič sa musí referenda zúčastniť a vyjadriť svoj postoj.

Čo je lepšie:

- súčasný nedemokratický stav,
- kvórum aspoň jeden platný hlas alebo
- povinná účasť na referende?

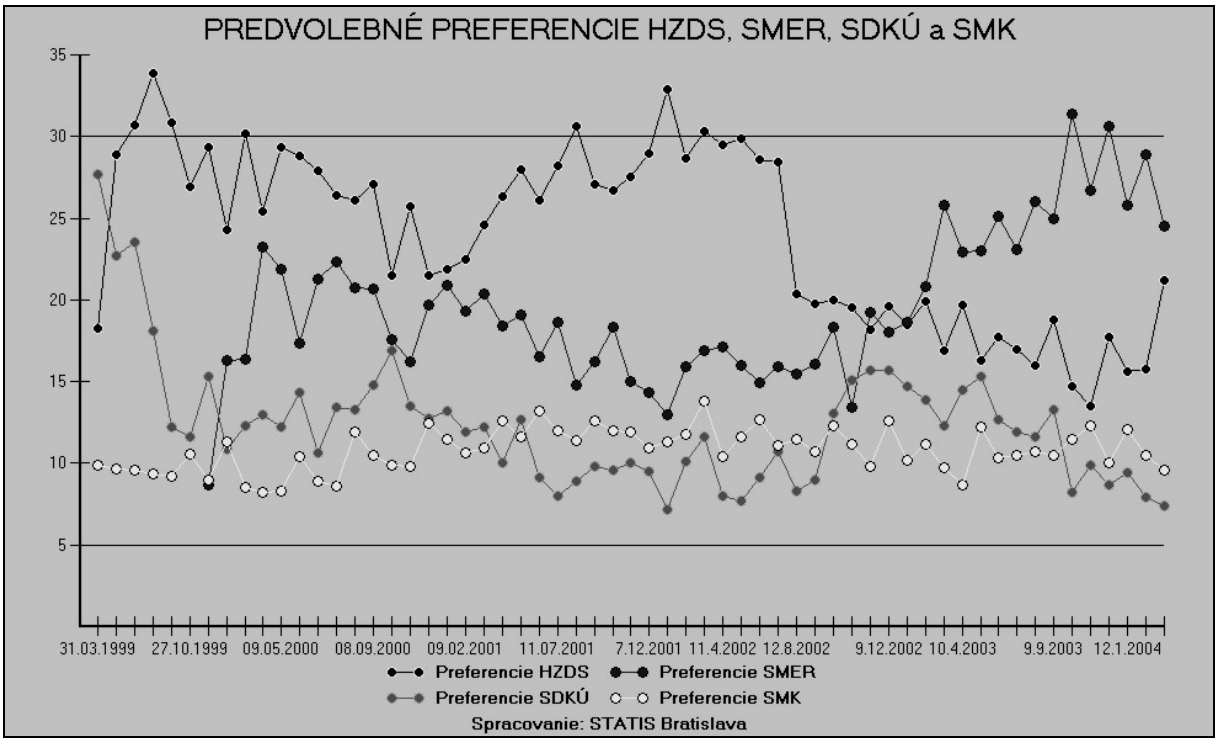
chajdiak@statis.biz
chajdiak@euba.sk

Vývoj volebných preferencií

Jozef Chajdiak – Ján Luha

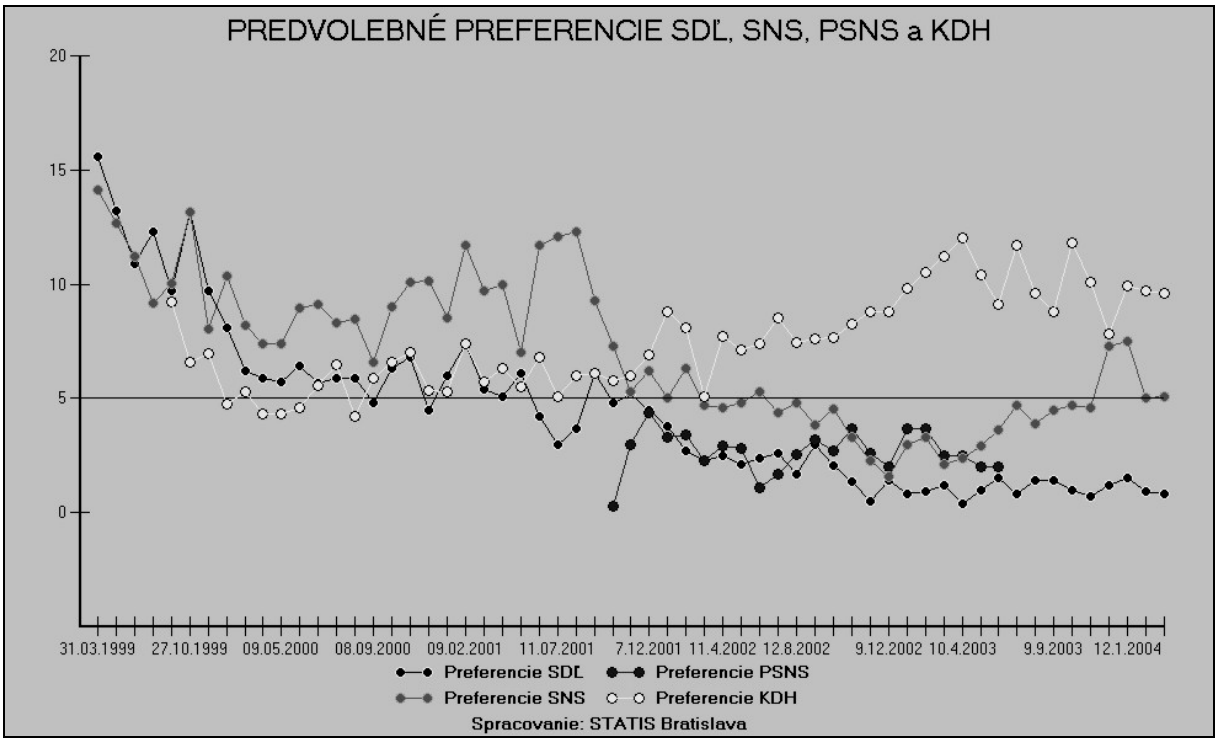
Na obrázkoch sú znázornené volebné a predvolebné preferencie jednotlivých strán a hnutí na základe výsledkov zistených ÚVVM ŠÚ SR od roku 1999. Percentá preferencií sú uvádzané z podielu z občanov s jasnými postojmi (voliť pôjdu a vedia koho).

Na obr. 1 je znázornený vývoj predvolebných preferencií štyroch strán. Vidíme, že momentálny líder v peletóne preferencií – strana Smer – v poslednom období znižuje svoje preferencie. Aj tak je však na prvom mieste s preferenciami okolo 25 %. Na druhom mieste je ĽS-HZDS. Z výšin vyše 30 % padla na 13.5 % a je otázne, či ostatný skokovitý nárast na 21.2% je výsledkom náhodnej fluktuácie alebo trendu rastu. SMK sa stabilne drží v pásme 9 až 13 %. U SDKÚ vidíme jasný trend poklesu preferencií. Momentálne (7.4 %) sa približuje k hranici vstupu do parlamentu a ak bude trend pokračovať, na politickej scéne bude v NR SR o jednu stranu menej.

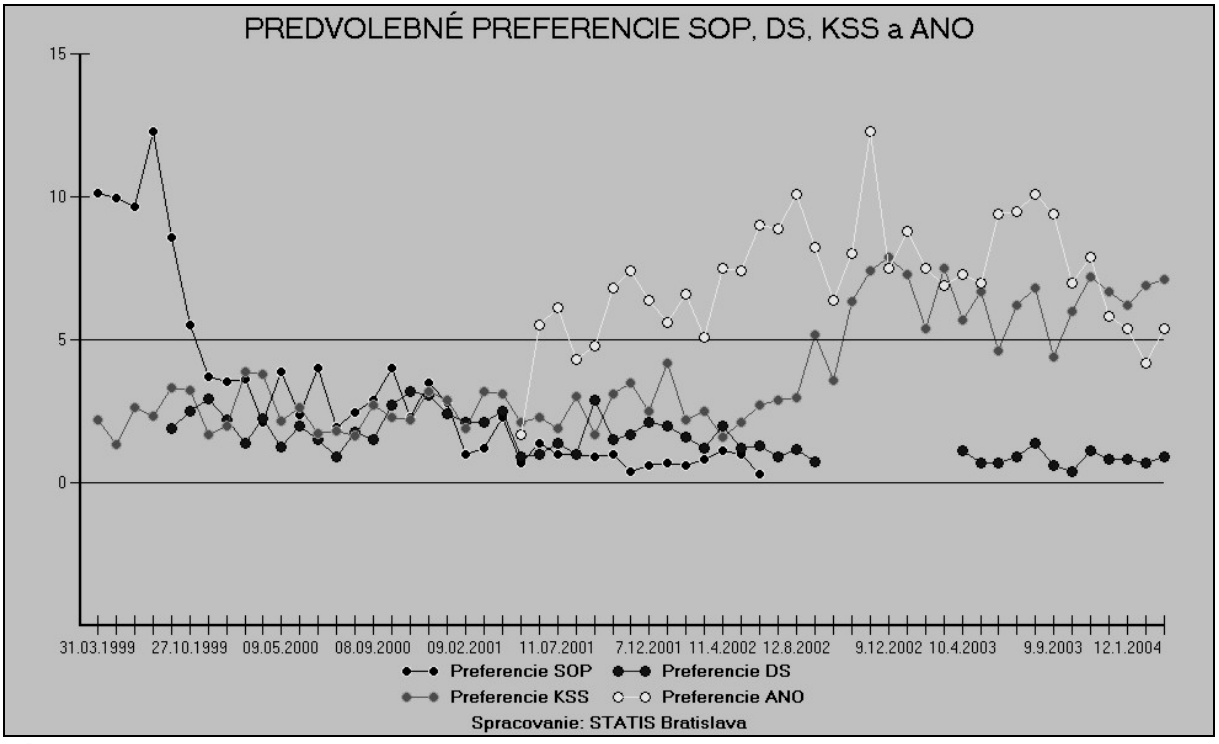

Obr.1

Na obr. 2 môžeme sledovať priebeh volebných preferencií KDH, ktoré sa pohybuje v posledných rokoch pásme 7 až 11 %, pri trende poklesu predvolebných preferencií v poslednom čase (ostatný výsledok 9.6 %). SDĽ sa prakticky vytratilo z politickej scény. Zjednotená SNS má potenciál dostať sa do parlamentu. Jej problémom je, členská aj voličská základňa má možnosť si vybrať z viacerých oficiálne sa tváriacich verzií SNS. Ostatné preferencie SNS sú 5.1 %.

Obr.2

Obr.3

Na obr. 3 sú preferencie ANO a KSS. Preferencie ANO pomerne významne kolíšu a v prípade volieb pre ANO nepríjemnom období existuje reálna možnosť nepresiahnutia 5 % hranice pre vstup do parlamentu. Ostatná preferencia ANO je 5.4 % pri 4.2 % v predchádzajúcom mesiaci. KSS sa pomerne stabilne drží mierne nad hranicou postupu do

parlamentu a pri „ľavicovosti“ ostatných subjektov politickej scény SR je tu potenciál na rast jej preferencií.

Slovenská politická scéna je zaujímavá dynamikou svojho vývoja. Strany veselo vznikajú, odchádzajú do zabudnutia, či zanikajú. Z nich je momentálne najzaujímavejšie HZD, ktoré v posledných dvoch prieskumoch získalo cez 5 %. SF s novou šéfkou, zatiaľ s neskompromitovaným imídžom, momentálne má síce len 2 % preferencií, ale má potenciál posunu smerom hore – májové preferencie podstatne zreteľnejšie načrtnú miesto SF.

Dôležitou súčasťou elektorátu je zhruba štvrtinový podiel tých, ktorí nepôjdu voliť alebo nevedia koho budú voliť. Túto skutočnosť treba brať aj do úvahy pri hodnotení preferencií z odovzdaných hlasov (čísla v tomto príspevku) a z celkového súboru občanov - voličov (volebné preferencie z odovzdaných hlasov treba prenásobiť ¾).

chajdiak@euba.sk
Jan.Luha@statistics.sk

Pohľad na predošlé konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA

Doc. Ing. Jozef Chajdiak,CSc., RNDr. Ján Luha, CSc.
Slovenská štatistická a demografická spoločnosť

Prvý ročník konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA sa uskutočnil v roku 2001. Vzhľadom na pozitívny ohlas účastníkov tejto konferencie bol v roku 2002 zorganizovaný i druhý ročník. Ukázalo sa, že zameranie a koncepcia konferencie je veľmi zaujímavé a tak vznikol zámer zaradiť túto konferenciu do stáleho programu činnosti Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. Pre účastníkov štvrtého ročníka sme pripravili stručný pohľad na prvé tri ročníky konferencie.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2001

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť zorganizovala 22. 2. 2001 v hoteli Fórum v Bratislave konferenciu Pohľady na ekonomiku Slovenska pod záštitou podpredsedu vlády Ivana Mikloša. Konferencie sa zúčastnilo vyše 150 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci. Konferencia sa zamerala na tri okruhy problémov:

1. prognózy vývoja HDP a námety na jeho rast,
2. prognózy vývoja nezamestnanosti a námety na zabezpečenie jej poklesu,
3. prístupový proces k euro – problémy a námety.

Konferenciu otvoril a rokovanie k 1. Okruhu problémov viedol Peter Mach, predseda Štatistického úradu SR a predseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. S úvodným referátom vystúpil k problematike konferencie podpredseda vlády SR Ivan Mikloš.

S príspevkami ku 1. okruhu problémov vystúpili: J. Haluška (Infostat), V. Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV (ÚSSE SAV)), P. Karas (Prognostický ústav SAV (PÚ SAV)), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (Ekonomická univerzita (EU)), P. Ševcovic (Národná banka Slovenska (NBS)), M. Barto (Slovenská sporiteľňa (SlSp)), P. Dufek (Československá obchodná banka (ČSOB)), J. Tóth (ING Bank). V tejto časti vystúpila tiež M. Bohatá, predsedníčka Českého štatistického úradu, ktorá sa vyjadrila k prerokovávaným témam z pohľadu podmienok Českej republiky, vystúpenie doplnila aktuálnymi informáciami z príprav sčítania obyvateľov, domov a bytov v ČR.

Na záver 1. časti konferencie ospravedlnil P. Mach z ďalšej účasti z dôvodov pracovnej zaneprázdnenosti I. Mikloša, seba a M. Bohatú. Ďalšie časti konferencie viedol M. Cár (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny). Kvôli úplnosti uvedieme prehľad prednášajúcich, ktorí sa vyjadrili ku ďalším problémovým okruhom.

Ku 2. okruhu vystúpili: M. Olexa (Infostat), V. Kvetan (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), I. Šujan (ÚSSE SAV), J. Chajdiak (EU), M. Barto (SlSp), Ľ. Odór (ČSOB), J. Tóth (ING Bank) a nakoniec uvádzame zoznam referujúcich ku 3. okruhu: V. Páleník (ÚSSE SAV), P. Karas (PÚ SAV), J. Chajdiak (EU), P. Ševcovic (NBS), Ľ. Odór (NBS) a J. Tóth (ING bank).

Stručne sa zmienime o obsahovej náplni jednotlivých problémových okruhov.

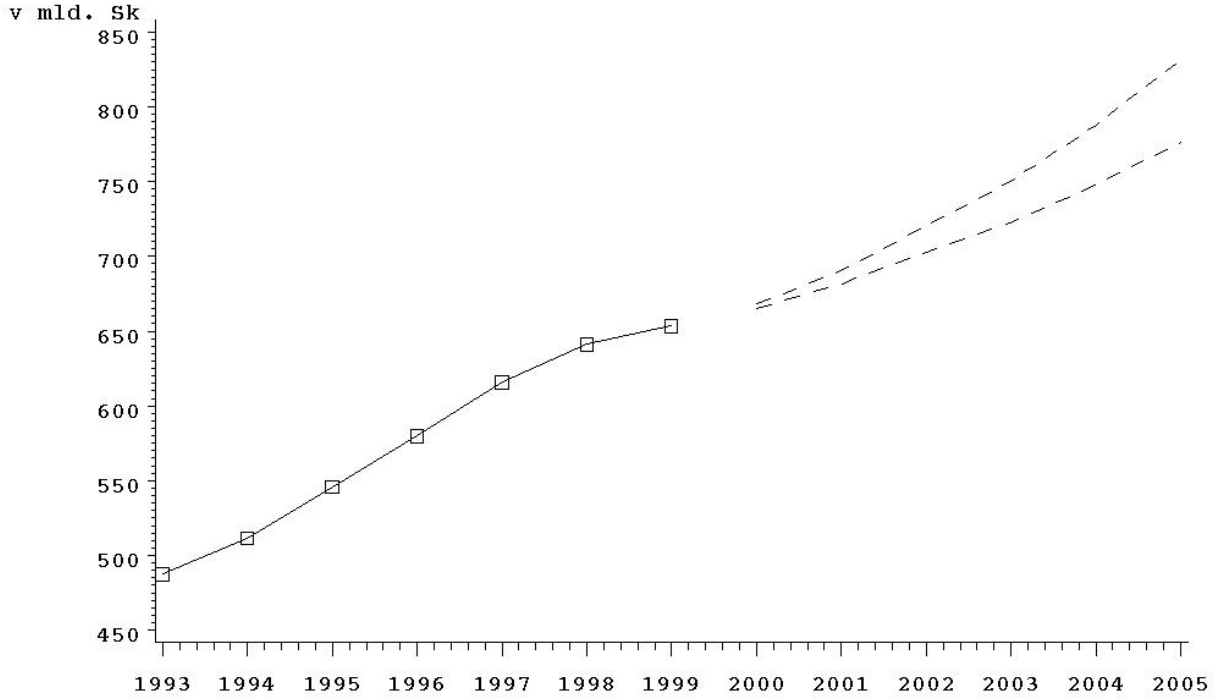
V rámci 1. okruhu bola jednou z tém, problematika hospodárskeho rastu meraného objemom HDP (v s. c. 1995, v metodike ESA95). Výsledky prognóz jednotlivých autorov sú v tab. 1. Tab. 2 obsahuje minimálnu a maximálnu verziu rastu HDP z uvedených prognóz. Údaje tab. 2 sú prezentované aj na obr. 1.

Tab.1 Prognóza vývoja ročného objemu HDP (v mld. Sk. s. c. 1995, metodika ESA95, v %)

Rok	**Barto**		**ČSOB**		**Chajdiak**		**Infostat**		**Kárász**	
1999	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast
2000	667,7	2,2	665,1	1,8	668,1	2,3	665,7	1,9	667,0	2,2
2001	689,0	3,2	683,7	2,8	685,5	2,6	684,1	2,8	685,4	3,4
2002	716,6	4,0	709,7	3,8	705,5	2,9	706,7	3,3		
2003	748,8	4,5	741,6	4,5	728,1	3,2	734,9	4,0		
2004	785,5	4,9	778,0	4,9	753,3	3,5	769,5	4,7		
2005	825,6	5,1	815,3	4,8	781,1	3,7	809,5	5,2		
Rok	**Páleník**		**Ševčovic**		**Šujan**		**Tóth**			
1999	653,3	Rast	653	Rast	653,3	Rast	653,3	Rast		
2000	666,4	2,0	667	2,1	666,4	2,0	667,7	2,2		
2001	681,6	2,3	687	3,0	684,4	2,7	690,6	3,4		
2002	703,1	3,2	715	4,0	708,3	3,5	720,2	4,3		
2003	722,5	2,8	746	4,4	735,3	3,8	750,4	4,2		
2004	747,9	3,5	783	5,0	768,4	4,5	787,8	5,0		
2005	776,1	3,8			804,6	4,7	831,7	5,6		

Tab.2 Minimálna a maximálna verzia rastu HDP (v mld. Sk. s.c. 1995, metodika ESA95; v %)

Rok	min	%	max	%
2000	665,1	1,8	668,1	2,3
2001	681,6	2,5	690,6	3,4
2002	703,1	3,2	720,2	4,3
2003	722,5	2,8	750,4	4,2
2004	747,9	3,5	787,8	5,0
2005	776,1	3,8	831,7	5,6
2005/1999		18,8		27,3

Obr. 1 Vývoj ročného objemu HDP a minimálna a maximálna prognóza

Z uvedených výsledkov jednotlivých prognóz môžeme konštatovať ich pomerne vysokú mieru zhody a urobiť nasledujúce závery:

1) Všetci prognostici očakávajú rast HDP s tempami od 1,8 % (ČSOB, 2000/1999) po 5,6 % (J. Tóth, 2005/2004).
2) Rast HDP by sa mal podľa jednotlivých prognóz postupne zrýchľovať, pričom u časti prognóz sa predpokladá volebný cyklus v raste HDP, t. j. rýchlejší rast v roku 2002 s kompenzačným spomalením v roku 2003.
3) V neformálnej diskusii sa objavila otázka – čo je recesia? Klasickou odpoveďou je, že recesiu vyjadruje záporný rast HDP, t. j. pokles jeho objemu v čase. Iný pohľad predstavuje, že recesiou je pomalší rast HDP ako je rast HDP v Európskej únii. Z tohto druhého pohľadu pri raste HDP v EÚ o 3 % recesiu môžeme jednoznačne vyhlásiť v roku 2000, u vyše polovici autorov aj v roku 2001 a pri dvoch menej optimistických prognózach až do roku 2004.

V druhom okruhu problémov o nezamestnanosti sa prakticky všetci prednášatelia zhodli na malej pravdepodobnosti výraznejšieho zníženia miery nezamestnanosti v najbližších niekoľkých rokoch.

V treťom okruhu prezentovali prednášatelia svoje názory na možnosti zavedenie európskej menovej jednotky euro v podmienkach Slovenskej republiky. Predniesli rôzne námety a zamyslenia k danej problematiky. Z vyjadrení autorov sa zdá, že táto nesporne veľmi zložitá úloha bude pre nás aktuálna najskôr o desať rokov.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam.

Na záver konferencie sa k prednášaným témam vyjadrili v krátkych diskusných vystúpenia aj prihlásení účastníci. M. Kovačka (EU) prezentoval diskusný príspevok pohľadu na ekonomiku z filozofickej reflexie. S. Kozlík (poslanec za HZDS) sa kriticky vyjadril k referátu I. Mikloša ako aj k výsledkom vlády M. Dzurindu z hľadiska diskutovaných problémových okruhov. Pán Marenčík z Asociácie bánk SR stručne informoval o činnosti tejto ustanovizne a poukázal na problematiku medzinárodných účtových štandardov (IAS).

Na základe priamej reakcie účastníkov konferencie, či už v prestávkach rokovania, alebo v spoločenskej časti po ukončení oficiálnych vystúpení, možno konštatovať , že konferencia bola priaznivo prijatá a možno ju považovať za úspešnú z niekoľko pohľadov. Z pohľadu výberu tém (problémových okruhov), z pohľadu výberu referujúcich a taktiež z organizačného hľadiska, kde bolo kladne hodnotené priame pozvanie účastníkov z rozličných „vrstiev“ ako napríklad poslancov NR SR, odborových predákov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy, akademickej obce a ďalších odborných záujemcov.

Konferenciu zorganizoval programový a organizačný výbor v zložení:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda, RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník, RNDr. Peter Mach, Ing. Michal Olexa, PhD., RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Juraj Kvetko, CSc.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2002

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť zorganizovala 11. apríla 2002 v hoteli Fórum v Bratislave v poradí druhú konferenciu Pohľady na ekonomiku Slovenska pod záštitou podpredsedu vlády SR pre ekonomiku Ivana Mikloša. Konferencie sa zúčastnilo vyše 120 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci. Konferencia sa zamerala na dva okruhy problémov:

1. prognózy vývoja HDP a opatrenia na zabezpečenie jeho rastu,
2. prognózy vývoja bežného účtu platobnej bilancie a opatrenia na zlepšenie jeho stavu.

Konferenciu otvoril a rokovanie viedol Peter Mach, predseda Štatistického úradu SR a predseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti. V úvode

informoval o činnosti Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti a o cieľoch konferencie.

Predsedajúci najprv udelil slovo Doc. Chajdiakovi, ktorí stručne informoval o aktuálnom ekonomickom vývoji SR na báze základných makroekonomických veličín.

S referátom k problematike konferencie vystúpil podpredseda vlády SR Ivan Mikloš. Vo svojom vystúpení vyjadril svoju radosť, že sa zúčastňuje už na druhom ročníku konferencie. V referáte sa venoval obom okruhom problémov, najmä z pohľadu vlády SR. Prezentoval názor, že ekonomika SR sa stabilizovala a akcentoval nutnosť pokračovať v reformách ekonomického a sociálneho systému a potrebu integrácie ako nevyhnutný predpoklad ďalšieho ekonomického rastu.

Jednotliví prednášatelia si vylosovali poradie, podľa ktorého prednášali príspevky a tiež diskutovali na vzájomné príspevky ana námety z pléna.

S príspevkami k 1. okruhu problémov vystúpili: M. Olexa (Infostat), M. Barto (SLSP), S. Kozlík (RHRS), J. Tóth (ING Bank), M. Gabriš (ČSOB), K. Morvay (MESA10), J. Chajdiak (FHI EU), V. Páleník (ÚSSE SAV).

V diskusii k prvému okruhu a vystúpenie p. Mikloša vystúpili I. Šujan, A. Nemcová, a P. Gajdoš.

Ku 2. okruhu vystúpili v rovnakom poradí s malou zmenou za Infostat: J. Haluška (Infostat), M. Barto (SLSP), S. Kozlík (RHRS), J. Tóth (ING Bank), M. Gabriš (ČSOB), K. Morvay (MESA10), J. Chajdiak (FHI EU), V. Páleník (ÚSSE SAV).

K tejto časti diskutovali: J. Bleha, I. Šujan, I. Škultéty, P. Gajdoš, Ľ. Odor, A. Šebejová a J. Blaha.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam. Prípadným záujemcom môže organizačný výbor poskytnúť prepis zvukového záznamu konferencie.

Podobne ako pri prvom ročníku možno na základe priamej reakcie účastníkov konferencie, či už v prestávkach rokovania, alebo v spoločenskej časti po ukončení oficiálnych vystúpení, možno konštatovať, že konferencia bola priaznivo prijatá a možno ju považovať za úspešnú z niekoľko pohľadov. Z pohľadu výberu tém (problémových okruhov), z pohľadu výberu referujúcich a taktiež z organizačného hľadiska, kde bolo kladne hodnotené priame pozvanie účastníkov z rozličných „vrstiev“ ako napríklad poslancov NR SR, odborových predákov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy, akademickej obce a ďalších odborných záujemcov.

Konferenciu zorganizoval programový a organizačný výbor v zložení:
Doc. Ing. Jozef Chajdiak, CSc. – predseda, RNDr. Ján Luha, CSc. – tajomník, RNDr. Peter Mach, Ing. Michal Olexa, PhD., RNDr. Viliam Páleník, PhD.

POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA 2003

Dňa 8. apríla 2003 sa uskutočnil v hoteli Fórum v Bratislave tretí ročník konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA. Aj tentokrát prevzal

záštitu nad konferenciou podpredseda vlády Ivan Mikloš (pre zmenu podpredseda vlády a minister financií). Prípravu konferencie zabezpečil programový a organizačný výbor v zložení: Jozef Chajdiak – predseda, Ján Luha – tajomník, Peter Mach, Michal Olexa, Viliam Páleník.

Konferencie sa zúčastnilo vyše 200 účastníkov - predstavitelia štátnej správy a samosprávy, poslanci Národnej rady SR, zástupcovia zamestnávateľov a odborový predstavitelia, predstavitelia podnikovej sféry, vysokých škôl a výskumných ústavov, študentov, predstavitelia tlače a iní odborníci.

Konferenciu otvoril a viedol počas celého odborného programu predseda Štatistického úradu SR Peter Mach. V priebehu rokovania konferencie ohlásil P. Mach termín štvrtého ročníka. Takže konferencia sa bude znovu konať 6. 4. 2004 a témami budú HDP a zahraničný obchod. Konferenciu počas diskusie viedol tajomník programového a organizačného výboru konferencie Ján Luha.

V rámci tohoto ročníka mali za úlohu pozvaní ekonomickí analytici a prognostici prezentovať výsledky a názory na dva okruhy problémov:

- RAST HDP – prognózy a námety
- ZLEPŠENIE STAVU SALDA ŠTÁTNEHO ROZPOČTU – prognózy a námety.

S úvodným slovom vystúpil garant konferencie podpredseda vlády a minister financií Slovenskej republiky. Vyjadril sa, že sa rád opäť zúčastňuje na konferencii a vyzdvihol jej vysokú úroveň. Vo svojom vystúpení hovoril o nutnosti reforiem z hľadiska cieľa, ktorým je udržanie ekonomického rastu. Potom vo vopred vylosovanom poradí referovali jednotliví analytici a prognostici. Ku prvej téme: J. Chajdiak (Ekonomická univerzita), J. Haluška (INFOSTAT), S. Kozlík (RHRS), V. Páleník (Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV), P. Ševčovic (NBS), J. Tóth (ING Bank N.V.) a M. Gábriš (ČSOB) V rovnakom poradí vystúpili aj ku druhej téme, okrem P. Ševčovica, ktorý sa pre pracovné zaneprázdnenie nemohol zúčastniť na celej konferencii.

Výsledky prognóz rastu HDP v stálych cenách vyjadrené v % prírastku u jednotlivých autorov sú v tabuľke 1:

Tab. 1

	Tempo prírastku HDP v stálych cenách						
Rok	ČSOB	Chajdiak	Infostat	Kozlík	Páleník	Ševcovic	Tóth
2003	3,8	5,5	4,2	2,9	2,9	3,9-4,3	3,6
2004	4,0	6,1	4,5	2,1	4,0	4,2	4,0
2005	4,0	6,6	4,8	2,5	4,2	4,4	5,4
2006	3,5	6,9	5,1	3,1	4,4	4,6	5,4
2007				3,5	3,5	4,7	
2008				4,1	3,8	4,7	

Odhady vývoja príjmov, výdavkov a salda štátneho rozpočtu SR v mld Sk sú v tab. 2:

Tab. 2

	Kozlík			Páleník		
Rok	príjmy	výdavky	saldo	príjmy	výdavky	saldo
2003	235	292	57	233,8	290,0	56,2
2004				256,1	310,7	54,6
2005				276,0	324,4	48,4
2006				298,8	345,3	46,4
2007				322,7	369,2	46,4
2008				345,5	393,0	47,4

	Chajdiak			Ševcovic		
Rok	príjmy	výdavky	saldo	príjmy	výdavky	saldo
			min			
2003	do 240	nad 300	60	235	291	-56
2004				255	305	-50
2005				280	320	-40
2006				305	340	-35
2007				330	360	-30
2008				360	385	-25

V diskusii vystúpili viacerí účastníci konferencie, napr.: M. Kovačka, F. Hajnovič, M. Cár, J. Gašperan, ktorí okrem niektorých názorov vyslovili zaujímavé otázky na ktoré postupne reagovali referujúci, takže plánovaný koniec konferencie sa oddialil viac ako o pol hodinu.

Podrobnejšie sa možno s obsahom vystúpení oboznámiť v Zborníku príspevkov, ktorý obdržali účastníci konferencie. Zborník bol daný k dispozícii členom vlády SR a bol distribuovaný vybraným knižniciam, tak ako pri predchádzajúcich ročníkoch tejto konferencie.

Určitý obraz o odbornom obsahu konferencie môže dať obsah uvedeného zborníka:

Mach Peter: Úvod

Chajdiak Jozef, Luha Ján: Z histórie Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti

Haluška Ján, Olexa Michal: Makroekonomický rámec vývoja Slovenskej ekonomiky v roku 2003 (s výhľadom do roku 2006)

Kvetan Vladimír, Páleník Viliam: Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia

Páleník Viliam, Ďuraš Ján: Prognóza príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu po zavedení daňovej reformy

Chajdiak Jozef: Krátkodobá prognóza štvrťročného objemu HDP na roky 2003 a 2004

Chajdiak Jozef: Výhľady štátneho rozpočtu

Kozlík Sergej: Pohľad na ekonomiku Slovenska
Gábriš Marek, Dufek Petr: Hrubý domáci produkt a štátny rozpočet pohľadom analytikov ČSOB
Bezáková Valéria: Ako vníma ekonomickú situáciu na Slovensku spotrebiteľ
Chajdiak Jozef, Luha Ján: Pohľad na predošlé konferencie POHĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA
Chajdiak Jozef, Luha Ján:Výsledky prognóz a skutočnosť
ŠÚ SR: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2002 a prognóza vývoja na 1. polrok 2003
Ševčovič Peter: Pohľady na ekonomiku Slovenska v strednodobom horizonte
Zostavovatelia: Súhrn jednotlivých prognóz

SÚHRN JEDNOTLIVÝCH PROGNÓZ

Tab. 1 Prognózy vývoja tempa prírastku HDP v s.c.

Rok	Autor					
	Infostat	Páleník	Kozlík	Tóth	ČSOB	Chajdiak
2004/2003	4,5	4,3	4,0	4,4	4,0	4,2
2005/2004	4,5	4,4	4,2	5,1	4,1	3,9
2006/2005	4,8	4,8	4,6	5,5	4,7	3,7
2007/2006	5,0		4,0	4,6	4,8	3,6
2008/2007	5,0		4,2	5,2	4,7	3,5

Tab. 2 Tempá prírastku dovozu a vývozu

ČSOB

Rok	Dovoz s.c.	Vývoz s.c.	Dovoz b.c.	Vývoz b.c.
2004/2003	9,0	10,0	7,0	12,0
2005/2004	14,0	11,0	15,0	13,0

Páleník

Rok	Dovoz s.c.	Vývoz s.c.	Dovoz b.c.	Vývoz b.c.
2004/2003	9,6	8,0	5,8	6,3
2005/2004	11,3	9,4	10,6	8,2
2006/2005	10,6	10,4	11,7	11,0

Infostat

Rok	Dovoz s.c.	Vývoz s.c.	Dovoz b.c.	Vývoz b.c.
2004/2003	10,0	9,2	11,7	10,8
2005/2004	9,2	8,3	11,8	10,9
2006/2005	8,8	8,5	12,1	11,8
2007/2006	8,3	8,7	11,5	12,0
2008/2007	9,0	10,0	12,3	13,3

OBSAH

Mach Peter	Úvod	3
ŠÚ SR	Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2003 a prognóza vývoja na 1. polrok 2004	4
Chajdiak Jozef	Ekonomický vývoj SR (1993 - 2003)	9
Haluška Ján, Olexa Michal	Makroekonomická prognóza vývoja slovenskej ekonomiky v rokoch 2004 až 2008 (Vybrané výsledky)	17
Ďuraš Ján, Kvetan Vladimír, Páleník Viliam	Prognóza vývoja HDP a jeho zložiek užitia na roky 2004 až 2006	23
Chajdiak Jozef	Všeobecné poznámky k ekonomickému vývoju SR a prognóza vývoja HDP a zahraničného obchodu do roku 2008	28
Kozlík Sergej	Pohľad na ekonomiku Slovenska 2004	33
Tóth Ján	Slovenská ekonomika: odhad do roku 2008	35
Gábriš Marek, Dufek Petr	Přímé zahraniční investice ovlivňují výhled ekonomiky	37
Bezáková Valéria	Ako vníma ekonomickú situáciu na Slovensku spotrebiteľ	41
Chajdiak Jozef	Zrútil sa domček z karát alebo revolúcia	44
Chajdiak Jozef	Modely vyhodnotenia referenda	45
Chajdiak Jozef, Luha Ján	Vývoj volebných preferencií	47
Chajdiak Jozef, Luha Ján	Pohľad na predošlé konferencie PODĽADY NA EKONOMIKU SLOVENSKA	50
	SÚHRN JEDNOTLIVÝCH PROGNÓZ	58